

Sentrale EU- og EØS-saker i forvaltningen 2025

Innhold

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)	6
Nytt direktiv om plattformarbeid	6
Forordning om opprettelse av et europeisk arbeidsmarkedsbyrå (ELA)	6
Nytt direktivforslag om europeiske samarbeidsutvalg.....	7
Nytt direktivforslag om forbedring av arbeidsvilkårene for traineer	7
EUs samarbeid om integrering av migranter og flyktninger	7
Forslag om endringer i trygdeforordningen	8
Barne- og familiedepartementet (BFD)	9
Grønt og bærekraftig forbruk.....	9
Forbrukerne i den digitale økonomien.....	10
Barn og unge.....	11
Pakkereiser og reisegaranti	12
Tvisteløsning, tilsyn og håndheving.....	12
Digitaliserings- og forvaltningsdepartement (DFD)	13
Forordning om digitale markeder (DMA) og forordning om digitale tjenester (DSA)	13
DIGITAL Europa-programmet.....	14
eIDAS 2.0	14
Single Digital Gateway	15
Interoperable Europe Act.....	15
Datastrategi	15
Kunstig intelligens (KI)	16
Digital infrastruktur	17
Cybersikkerhetskrav for tilkoblede produkter	18
Energidepartementet (ED)	18
Sentralt regelverk på energiområdet	18

Regelverk om fornybar energi.....	19
Regelverk om energieffektivisering	19
Regelverk knyttet til energimarkedene – elektrisitetsmarkedet	20
Regelverk for gassmarkedet.....	20
Regelverk knyttet til utslipp av metan i energisektoren	20
Arbeidet med utfyllende regler for el- og gassmarkedene (nettkoder og retningslinjer)	20
Regelverk knyttet til integritet og gjennomsiktighet i energimarkedet	21
Energiinfrastrukturforordningen	21
EØS-midlene	22
Finansdepartementet (FIN).....	22
Finansmarkedssaker.....	22
Regelverk nylig vedtatt i EU eller foreslått av Kommisjonen og til behandling i Rådet og Parlamentet	24
Europeiske grønne obligasjoner	24
Hvitvaskingspakken	24
Bankpakken 2021	25
Forordning om ESG-rangeringer (Environmental, Social and Governance reporting – bærekraftsrapportering)	25
Revisjon av clearingregelverket.....	25
Regelverkspakken «Listing Act».....	26
Ikke-profesjonelle investeringer	26
Åpen finans og betalings-pakken	26
Revisjon av innskuddsgarantidirektivet og krisehåndteringsdirektivet (CMDI-regelverket).	27
Forenklinger (Omnibus 1) – bærekraftsrapportering	27
Skattesaker	28
Klage til ESA på rentebegrensningsregelen fra 2019.....	28
Ordning for utbetaling av negativ grunnrenteinntekt for nye vindkraftanlegg	28
Forsvarsdepartementet (FD).....	28
Helse- og omsorgsdepartementet (HOD).....	32

Stoffer av human opprinnelse – SoHo (blod, celler og vev)	33
Psykisk helse	33
Myndighetssamarbeid om forebygging av kreft og andre ikke-smittsomme sykdommer – JA-PreventNCD	34
Bekjempelse av antimikrobiell resistens (AMR)	34
Tobakk	35
Forordning om Det europeiske helsedataområdet (EHDS)	35
EUs handlingsplan for cybersikkerhet i sykehusene.....	35
Justis- og beredskapsdepartementet (JD).....	36
Gjennomføring av regelverket i Pakten for migrasjon og asyl.....	36
Retur av personer uten lovlig opphold.....	37
Visum	37
Grensekontroll.....	38
Gradvis innføring av inn- og utreisesystemet	39
Forslag til regelverk om applikasjon for elektronisk innlevering av reiseinformasjon (EUs digitale reiseapplikasjon).....	40
Grensekryssende kriminalitet	40
Internettrelaterte overgrep mot barn	43
Motstandsdyktighet i kritiske enheter	43
Klima- og miljødepartementet (KLD)	44
Klima – «Klar for 55»	45
Sirkulær økonomi.....	45
Kjemikalier	46
Vann	46
Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD).....	47
EUs Interreg-program 2028–2034.....	47
Europapolitisk forum.....	47
Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)	47
EUs strategier og handlingsplaner for rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering	47
Tilgjengelighetsdirektivet (EAA)	49

Likelønnsdirektivet.....	49
Likestillings- og diskrimineringsombudenes rolle og uavhengighet	50
Kreativt Europa – EUs kultur- og medieprogram.....	51
Digitalmarkedsdirektivet og nett- og videresendingsdirektivet	51
Europeisk rettsakt om mediefrihet	52
Forordning om åpenhet og målretting av politisk reklame	52
Kunnskapsdepartementet (KD).....	53
Programsamarbeidet	53
Det europeiske forskningsområdet	54
Forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt forskningssamarbeid	55
Europeisk grad.....	56
Kompetanseunionen.....	56
Læringsmobilitet.....	57
Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet).....	57
Visjon for landbruk og mat	57
Endringer i matinformasjon, merking og kvalitet	57
Dyrevelferd.....	58
Antimikrobiell resistens (AMR) og nytt regelverk for legemidler til dyr	58
Forurensende stoffer i mat	59
Revisjon av regelverket for matkontaktmaterialer	60
Matemballasje – en viktig del av den sirkulære økonomien.....	60
Sirkulær økonomi – fôr, biprodukter og gjødselvarer	60
Plantevernmidler	61
Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter.....	61
Forslag til regelverk for planter fremstilt ved visse nye genomiske teknikker og deres mat og fôr.....	61
Ny forordning om planteformeringsmateriale.....	62
Maksimumsgrenser for vitaminer og mineraler.....	62
Hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse	63

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)	63
Ren industriplan (Clean Industrial Deal)	63
Net-zero Industry Act - EUs forordning for produksjon av nullutslippsteknologi	64
EUs forordning om kritiske råvarer, CRMA.....	64
IPCEI.....	65
Forordningen om tredjelandssubsidier (FSR)	66
Grønn Allianse (GA) og industripartnerskap	67
Forskning/Horisont Europa	67
EU Ocean Pact.....	67
Grønn skipsfart	68
Matvaresikkerhet	68
Secure Connectivity	68
Direktiv om europeiske foreninger	69
EUs arbeid med det indre markedets robusthet.....	69
Direktiv om strukturer med aksjer med høyere stemmevekt	70
Handel med sjømat mellom Norge og EU	70
Fiskeriforhandlinger med EU	70
Den politiske forståelsen om fiske i nordlige farvann	71
Samferdselsdepartementet (SD)	71
Regler om flysikkerhet for helikoptervirksomhet knyttet til kontinentalsokkelen (HOFO) ..	71
Revisjon av TEN-T-retningslinjene	72
Eurovignettdirektivet	72
ReFuelEU Aviation.....	73
Ny AFI-forordning og strengere CO ₂ -utslippsstandarder for kjøretøy	73

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)

Nytt direktiv om plattformarbeid

EU vedtok 23. oktober 2024 et nytt direktiv om plattformarbeid. Det overordnede målet er å bedre arbeidsforholdene for personer som arbeider via digitale plattformer, og bidra til at fremveksten av digitale plattformer skjer på en bærekraftig måte.

Direktivet skal for det første bidra til at plattformarbeideres arbeidsforhold gis den rettslige statusen som tilsvarer de faktiske forholdene. Et sentralt element i direktivet er en presumsjonsregel om arbeidstakerstatus. For det andre skal direktivet bidra til mer gjennomsiktighet og klarere rammer for bruk av algoritmer i overvåkings- og beslutningssystemer. Direktivet inneholder også regler om rettsmidler og håndheving. Medlemsstatene har en frist på to år for å gjennomføre direktivet i nasjonal rett. Direktivets konsekvenser for norsk rett, herunder EØS-relevans, er under vurdering i AID. Departementet deltar blant annet i ekspertgruppen under Kommisjonen som går systematisk gjennom direktivets bestemmelser i implementeringsperioden.

Forordning om opprettelse av et europeisk arbeidsmarkedsbyrå (ELA)

Forordningen om opprettelse av et europeisk arbeidsmarkedsbyrå (European Labour Authority – ELA) ble vedtatt i EU 20. juni 2019. ELA har som formål å bidra til å sikre rettferdig arbeidsmobilitet i det indre marked, og byrået skal bistå medlemsstatene og Kommisjonen i anvendelsen og håndhevingen av EU-retten på områdene arbeidsmobilitet og trygdekoordinering.

ELA skal dessuten bidra til bedre informasjon til arbeidstakere og virksomheter om rettigheter og plikter i andre land i forbindelse med mobilitet, og utvikle og forsterke samarbeidet og utvekslingen av informasjon mellom medlemslandene. ELA skal også bidra med å koordinere samordnet/felles tilsyn og kontroll på tvers av landegrensene etter anmodning fra medlemslandene. ELA tilbyr videre en frivillig meklingsordning ved uenighet mellom medlemslandene om anvendelsen av relevant EU-rett og koordinerer Den europeiske jobbmobilitetsportalen (EURES) og Den europeiske plattformen mot svart arbeid. ELA utfører også analyser og risikovurderinger og støtter medlemslandene i kompetansebygging på området.

AID la 8. november 2024 frem Prop. 8 LS (2024–2025) med forslag til lov om gjennomføring av ELA-forordningen i norsk rett, hvor det samtidig blir bedt om Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning av 8. desember 2023 om innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen. I vedtak 8. april 2025 ga Stortinget samtykke til innlemmelse av ELA-forordningen i EØS-avtalen. Dermed er full norsk deltakelse i ELAs aktiviteter

sikreInitiativ fra Europaparlamentet om behov for lovgivning om fjernarbeid og «retten til å koble fra» (the right to disconnect)

I 2021 oppfordret Europaparlamentet Kommisjonen til å fremme et forslag om minimumsstandarder og betingelser for å sikre at arbeidstakere effektivt kan utøve sin rett til å koble fra, som også skulle regulere bruken av eksisterende og nye digitale verktøy til arbeidsformål. Kommisjonen inviterte arbeidslivets parter på europeisk nivå til en sosial dialog, som skissert i arbeidsprogrammet for 2022–2024. Partene har forhandlet med sikte på å oppnå enighet om en avtale om fjernarbeid og retten til å koble fra som kunne bli implementert via et direktiv, men senhøstes 2023 brøt partene forhandlingene. Dermed er det opp til Kommisjonen å vurdere videre oppfølging av Europaparlamentets lovinitiativ. Fra 30. april til midten av juni 2024 gjennomførte Kommisjonen en såkalt førstegangs høring («first-stage consultation») med partene om saken. Den nye kommissæren Minzatu uttalte under høringen i Europaparlamentet i midten av november at en andregangs høring («second-stage consultation») er nært forestående. AID følger utviklingen i saken og vil ha tett kontakt med partene i arbeidslivet.

AID har i tilknytning til dette utlyst et oppdrag for å undersøke og få mer kunnskap om ulike problemstillinger knyttet til arbeidstakeres rett til å koble fra. Endelig rapport skal være ferdigstilt innen 1. september 2025.

Nytt direktivforslag om europeiske samarbeidsutvalg

I januar 2024 la Kommisjonen frem et forslag om å endre direktiv 2009/38/EF om opprettelse av europeiske samarbeidsutvalg og arbeidstakeres rett til informasjon og konsultasjon i foretak og konserner som driver virksomhet i flere EØS-stater. Etter at EU-parlamentet og Rådet hver for seg har kommet frem til sine posisjoner, er forslaget nå under såkalte trilogforhandlinger. Direktiv 2009/38/EF er gjennomført i norsk rett, og AID vurderer nå forslaget til endring av dette direktivet.

Nytt direktivforslag om forbedring av arbeidsvilkårene for traineer

I mars 2024 la Kommisjonen frem forslag til et nytt direktiv som har til formål å forbedre arbeidsvilkårene for traineer. Forslaget er for tiden under behandling i Rådet og EU-parlamentet. Direktivforslaget blir nå nærmere vurdert av AID.

EUs samarbeid om integrering av migranter og flyktninger

Norge har siden starten i 2004 vært medlem av samarbeidsnettverket European Integration Network, som koordineres av Kommisjonens Generaldirektorat for migrasjon og innenrikssaker (DG HOME). Asyl- og migrasjonspakten inneholder en egen Handlingsplan for integrering og inkludering (2020–2027). Som følge av flyktnings situasjonen etter

Russlands invasjon av Ukraina vedtok EU det midlertidige beskyttelsesdirektivet Temporary Protection Directive og Kommisjonens 10-punktsplan, som tar sikte på å sikre sterkere europeisk koordinering av arbeidet med å ta imot mennesker på flukt fra Ukraina. Integreringspolitikken er ikke et harmonisert område i EU, men som følge av asyl- og migrasjonspakten skal alle medlemsstater blant annet utarbeide nasjonale strategier for integrering. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil fortsette å være en aktiv deltaker i EUs samarbeidsfora om integrering og vil følge opp samarbeidet om integrering gjennom den nye perioden for EØS-midlene. I den nye perioden har tematikken integrering av migranter og flyktninger fått en større og tydeligere plass enn tidligere i relevante programområder.

Forslag om endringer i trygdeforordningen

Kommisjonen la i desember 2016 frem forslag til endringer i forordningen om trygdekoordinering. Forslaget tok sikte på å modernisere dagens regler for å gjøre dem mer rettferdige og klarere og enklere å gjennomføre. Grunnprinsippene for koordineringen og de viktigste trekkene i systemet skulle i all hovedsak være som før. Forslagene gjaldt enkeltområder og omfattet blant annet økt periode for eksport av arbeidsløshetsytelser, koordineringsregler for langtids pleietrengende og endringer av definisjonen av familieytelser slik at foreldrepenger skulle anses å være en individuell rettighet.

Forslaget er til behandling i Rådet/Europaparlamentet, og forhandlingene i EU har vært langvarige. Man hadde kommet til enighet om nye bestemmelser om foreldrepenger, slik at disse skulle anses som en individuell rettighet. Dette er en løsning som er ønskelig for Norge. Det har imidlertid vist seg utfordrende å komme til enighet om arbeidsløshetsytelser (blant annet økt periode for eksport av dagpenger), og det er også stor uenighet med hensyn til forhåndsvarsling før utsending av arbeidstakere. Spørsmålene knyttet til disse områdene er derfor fremdeles åpne. Revisjonen av forordningen anses å være en pakke hvor landene gir og tar. Dette innebærer at dersom man ikke finner løsninger som kan aksepteres på de områdene som fremdeles diskuteres, vil enigheten på de områdene hvor det er oppnådd enighet, kunne bli satt i spill igjen.

Skiftende formannskaper har gjort forsøk på å komme til enighet i denne saken, men det har ikke vært mulig å finne løsninger som landene har kunnet enes om. Det polske formannskapet har startet arbeidet med revisjonsforslaget, med utgangspunkt i forslaget presentert av det spanske formannskapet i desember 2023. Deres målsetting er å komme frem til et kompromiss i Rådet som kan gi grunnlag for å oppnå mest mulig fremgang i forhandlingene med Parlamentet. Det polske formannskapet oppnådde i april 2025 å få kvalifisert flertall for et revidert mandat for å fortsette revisjonsarbeidet med

Europaparlamentet. Det er de samme punktene relatert til arbeidsløshet og utsendelse av arbeidstakere som er problematiske, og det kan virke som om flertallet er relativt skjørt.

Barne- og familiedepartementet (BFD)

Nytt EØS-regelverk har i stor grad bidratt til å styrke forbrukervernet, særlig innenfor e-handel og det digitale området. De senere årene har det også vært stadig større fokus på å legge til rette for at forbrukerne kan treffe gode miljøvalg, og det er vedtatt regelverk, blant annet for å sikre god informasjon om produkters miljøegenskaper, forhindre «grønnvasking» og urimelig handelspraksis samt gi bedre muligheter for reparasjon. Regelverket om pakkereiser er også under revisjon. For å bidra til at regelverket fungerer i praksis, oppdateres også regelverk om forbrukernes klagemuligheter og om tilsyn og håndheving.

Kommisjonens arbeid med «*Consumer Agenda 2025*» startet med Consumer Summit i april 2024, og agendaen vil ventelig legges frem høsten 2025. Departementet deltar på ulike arenaer hvor man identifiserer utfordringer diskuterer ideer og retning for hvordan disse skal håndteres, og vil også delta i oppfølgingen av agendaen.

Deltakelse i EUs arbeid på forbrukerområdet er viktig ikke bare for å ivareta norske interesser, men også for å sikre at vår kunnskap og våre erfaringer bringes inn i utformingen av ny politikk, herunder forslag til nytt regelverk.

Grønt og bærekraftig forbruk

Ulike studier viser at forbrukerne ønsker å kunne gjøre mer bærekraftige valg, noe som kan være vanskelig for dem. Forbrukerne er usikre på om de kan stole på informasjonen som gis, og på hva som er gode miljøvalg. Miljøpåstander og miljømerker som enten er villedende, vage eller ikke underbygget, er et utbredt problem. Dette er bakgrunnen for to initiativ til nytt EU-regelverk.

Et nytt direktiv om styrket forbrukermakt i det grønne skiftet ble vedtatt 24. februar 2024. Formålet er å gjøre det enklere for forbrukerne å treffe mer bærekraftige valg. For å oppnå dette gjøres det endringer i direktivet om urimelig handelspraksis (direktiv 2005/29/EU) og forbrukerrettighetsdirektivet (direktiv 2011/83/EU). Det oppstilles blant annet et forbud mot bruk i markedsføringen av miljømerker m.m. som ikke er basert på sertifisering eller etablert av offentlig myndighet. Det stilles også tydeligere og strengere krav om dokumentasjon for bruk av miljøpåstander i markedsføringen. Forbrukerne skal også informeres allerede i kjøpsituasjonen om ulike miljøaspekter ved produkter, blant annet om mulighetene for reparasjon og utvidede levetidsgarantier. Barne- og familiedepartementet vil følge opp EU-regelverket på vanlig måte, i første omgang med et høringsnotat med forslag til lovendringer i fortrinnsvis markedsføringsloven, angrerettloven og avtaleloven.

Kommisjonen la 22. mars 2023 frem et forslag til direktiv om *miljøpåstander og miljømerker* som skal supplere regelverket som er omtalt ovenfor. Dette forslaget er fortsatt til behandling i Europaparlamentet og Rådet. Disse reglene vil stille strenge krav til dokumentasjon av og kommunikasjon om miljøpåstander og miljømerker. Alle næringsdrivende som vil fremsette en påstand eller bruke et merke, må sørge for sertifisering fra en uavhengig, kvalifisert tredjepart før påstanden settes frem eller merket brukes. Det vil også legges begrensninger på etableringen av nye merkeordninger. Etter forslaget legges det også opp til robuste systemer for kontroll i markedet og effektive sanksjoner ved brudd på regelverket. Barne- og familiedepartementet sendte forslaget på høring sommeren 2023 og vil følge saken og gi innspill, særlig med tanke på ivaretagelse av det offisielle fellesnordiske miljømerket Svanen.

EUs aktsomhetsdirektiv ble vedtatt sommeren 2024. Med direktivet fikk EU på plass et generelt regelverk om ansvarlig næringsliv. Direktivet berører i stor grad den norske åpenhetsloven, som allerede oppstiller aktsomhetskrav til større virksomheter som tilbyr varer og tjenester i eller fra Norge. Aktsomhetsdirektivet stiller blant annet krav til de aller største selskapene om å utføre aktsomhetsvurderinger og iverksette tiltak for å ivareta menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljøhensyn. Den 26. februar 2025 la Kommisjonen frem forslag til regelverksendringer om forenklinger for næringslivet. Her foreslås det blant annet endringer i aktsomhetsdirektivet for å redusere byrdene for næringslivet. Gjennomføringsfristen og anvendelsestidspunktet for direktivet foreslås utsatt med ett år. Forslaget er nå til behandling i Europaparlamentet og Rådet. Barne- og familiedepartementet vil følge saken og se aktsomhetsdirektivet i sammenheng med den pågående evalueringen av åpenhetsloven.

Forbrukerne i den digitale økonomien

Kommisjonen la høsten 2024 frem en rapport (fitness check) som evaluerer om dagens forbrukervernregelverk er hensiktsmessig innrettet for å ivareta forbrukervernet i den digitale utviklingen. Rapporten identifiserte behov for å styrke det digitale forbrukervernet. Kommisjonen har varslet at de i 2025 vil arbeide med et nytt forslag til en rettsakt om digital rettferdighet, Digital Fairness Act (DFA), som nettopp skal styrke forbrukervernet. Forslaget vil ventelig legges frem i 2026.

Regelverksarbeidet harmonerer godt med regjeringens mål om en sterkere stilling for forbrukerne i møtet med digitaliseringen. Barn og unge er særlig utsatte forbrukere på digitale flater, og regjeringen legger vekt på at norske erfaringer og kunnskapsgrunnlag tas med i arbeidet med nytt regelverk. Barne- og familiedepartementet har allerede spilt inn behov for å vurdere styrking av barns forbrukervern, blant annet når det gjelder manipulerende design, lotterimekanismer (lootbokser) i dataspill og

influensermarkedsføring. Departementet vil prioritere å gi ytterligere innspill til regelverksarbeidet for å sikre forbrukervernet i møtet med digitaliseringen, særlig for å bidra til å styrke barns forbrukervern i digitale medier. Muligheter til å legge til rette for et bærekraftig forbruk er et annet tema som departementet vil prioritere når det gjelder forbrukere og digitalisering.

Barne- og familiedepartementet vil ivareta forbrukerinteressene i relevante EU-initiativer, både under eget og andre departementers ansvarsområder, da forbrukerhensyn også er viktige i EUs digitaliseringspolitikk. Vi vil særlig legge vekt på arbeid med implementering av forordningen om digitale tjenester, som blant annet stiller nye krav til digitale plattformer. Forordningen og EUs digitalpolitikk er også relevante i arbeidet for en trygg digital oppvekst, da det innføres nye krav til digital trygghet for barn. Forordningen ventes i alle tilfeller å ha stor betydning for Norge ettersom den allerede er i kraft i EU med nye krav til blant andre de store sosiale mediene som retter sin virksomhet mot EU-landene. Det er behov for å følge utviklingen i implementering og håndheving av forordningen tett.

Kommisjonen la 5. februar 2025 frem meddelelsen «A comprehensive EU toolbox for safe and sustainable e-commerce». Bakgrunnen er den drastiske økningen i import av lavkostnadsvarer solgt fra store netthandelsplattformer utenfor EU direkte til forbrukerne. Mange av varene oppfyller ikke EU-krav og utgjør en fare for forbrukernes helse og sikkerhet. Det pekes også blant annet på risiko for irreversible miljøskader og økt karbonavtrykk, i tillegg til at europeiske bedrifter taper konkurransekraft. Blant tiltakene som trekkes frem på forbrukerområdet, er mer informasjon til forbrukerne gjennom European Consumer Centres (i Norge: Forbruker Europa) og styrket samarbeid om håndheving gjennom det felleseuropeiske nettverket av tilsynsmyndigheter, som Forbrukertilsynet deltar i. Departementet vil delta i oppfølgingsarbeidet på forbrukerområdet og støtte opp under relevante tiltak.

Barn og unge

I tillegg til arbeidet med styrket forbrukervern for barn og unge i digitale flater som er omtalt ovenfor, deltar Barne- og familiedepartementet også i EUs nettverk for barns rettigheter. Nettverket er en nyttig arena for å bli oppdatert på EU-landenes arbeid med EUs strategi for barns rettigheter og for å utveksle erfaringer og kunnskap på politikkområder som omhandler barns rettigheter, slik som å bekjempe vold og barn og unges medvirkning i saker som angår dem.

Norge ønsker også en aktiv deltakelse i ungdomsdelen av Erasmus+ -programmet som er omtalt under KD. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er ansvarlig for å administrere ungdomsdelen av Erasmus+ i Norge. For Erasmus+ -ungdom er det et mål å styrke deltakelsen fra kommuner, fylkeskommuner og organisasjoner som driver arbeid for,

av og med ungdom i alderen 13–30 år. Når det gjelder ikke-formell læring på fritidsfeltet, med kultur, idrett og organisasjonsliv, vil fokus på mangfold inkludere både nykommere og tidligere støttemottakere i arbeidet. Programmet styrker ungdomsmedvirkning, organisasjonsutvikling, opplæring for ungdomsarbeidere og utvekslingsprosjekter for mestringsopplevelser, kompetanseheving og økt deltakelse i sivilsamfunnet. I den nye programperioden vil det være viktig å sikre et eget ungdomsprogram som møter behovet for økt demokratisk deltakelse for alle, inkludering av underrepresenterte grupper og solidaritet og samarbeid over grenser.

Pakkereiser og reisegaranti

Kommisjonen har evaluert pakkereisedirektivet fra 2015 og la 29. november 2023 frem et forslag til endringer i direktivet. Direktivforslaget tar hensyn til ulike utfordringer som oppstod i reiselivet under covid-19-pandemien. Endringene skal gjøre reglene klarere og enklere og antas derfor å innebære forbedringer for både reisende og pakkereisearrangører. Det foreslås blant annet å begrense pakkereisearrangørens adgang til å kreve forskuddsbetaling fra reisende og innføre skjerpede krav til å tilbakebetale mottatte forskudd etter at pakkereisen er avbestilt. Det foreslås også regler som gjelder forholdet mellom pakkereisearrangør og tjenesteyter. Det foreslås at kravet til reisegaranti utvides til også å dekke tilbakebetalingskrav for avbestilte og avlyste pakkereiser. Forslaget ble sendt på nasjonal høring i 2024 for å få et bedre grunnlag for å vurdere hva forslaget vil innebære.

Forslaget er nå til behandling i Europaparlamentet og Rådet. Rådet vedtok sin forhandlingsposisjon i desember 2024, og det forventes at Europaparlamentet vedtar sin posisjon i juni 2025.

Twisteløsning, tilsyn og håndheving

Kommisjonen la 17. oktober 2023 frem et forslag til endringer i direktivet om alternativ tvisteløsning og et forslag om å avvikle den europeiske plattformen for nettbasert tvisteløsning av forbrukertvister. Formålet med revisjonen av direktivet er å tilpasse regelverket til digitale markeder, forbedre tilgangen til utenomrettslig tvisteløsning i grenseoverskridende saker og forenkle prosedyrene for både forbrukere og næringsdrivende som er involvert i en tvist, og for tvisteløsningsorganene. Det ble foreslått at plattformen skulle erstattes med mer brukervennlige digitale verktøy som kan hjelpe forbrukerne med å finne riktig klageorgan for behandling av tvister over landegrensene. Eksisterende EU-regelverk for alternativ tvisteløsning er gjennomført i lov om godkjenning av klageorganer for forbrukersaker (godkjenningsloven). Barne- og familiedepartementet sendte forslagene på nasjonal høring 30. januar 2024 med frist 2. april for å få et bedre grunnlag for å vurdere hva forslagene vil innebære.

Forslaget om avvikling av den europeiske plattformen for nettbasert tvisteløsning av forbrukertvister er vedtatt, og plattformen avvikles fra 20. juli 2025. Departementet følger opp med nødvendige lovendringer. I januar 2025 startet trilogforhandlinger om forslaget til endringer i direktivet om alternativ tvisteløsning. Departementet følger forhandlingene og gir innspill ved behov. Når forslaget blir vedtatt, vil det også innebære utvikling av et brukervennlig verktøy som skal hjelpe forbrukeren med å finne riktig klageorgan for behandling av tvister med en næringsdrivende i et annet EØS-land.

Regelverket for *tilsyn og håndheving* ble betydelig styrket med gjennomføringen av en EU-forordning om samarbeid mellom nasjonale myndigheter om håndheving av forbrukervernregelverket. Men det er behov for ytterligere styrking, og det forberedes nå et forslag som ventelig vil bli lagt frem i 2026. Noe av formålet vil være å få en raskere og mer effektiv håndheving av lovbrudd i et digitalt marked med hyppige og raske endringer og blant annet stadig nye forretningsmodeller med manipulerende design og virkemidler i markedsføringen. Behovet for en revisjon er blitt stadig mer aktuelt gjennom den drastiske økningen i forbrukernes direkte kjøp av varer fra netthandelsplattformer utenfor EU. Det er behov for mer effektive sanksjoner, enda bedre samordning mellom tilsynsmyndigheter og antakelig også sentralisert håndheving. Departementet vil følge arbeidet og gi relevante innspill.

EU vedtok i 2020 et direktiv om adgang til å bringe saker inn for å ivareta forbrukernes kollektive interesser. Etter direktivet skal det etableres et system for at organer som Forbrukerrådet skal kunne bringe saker inn for domstolsapparatet og/eller administrative myndigheter for å få stoppet lovstridige handlinger og gi forbrukerne for eksempel prisavslag. Direktivet vil ventelig bli innlemmet i EØS-avtalen før høsten 2025, og forslag til gjennomføring i norsk rett vil bli sendt på høring

Digitaliserings- og forvaltningsdepartement (DFD)

Forordning om digitale markeder (DMA) og forordning om digitale tjenester (DSA)

Europaparlamentet og Rådet vedtok høsten 2022 en ny, banebrytende plattformregulering. Pakken består av forordningen om digitale tjenester (DSA) og forordningen om digitale markeder (DMA) og skal regulere tilbydere av ulike digitale tjenester, som e-handelstjenester, sosiale medier og digitale plattformer. Målet med det nye regelverket er å skape trygg samhandling på internett hvor grunnleggende rettigheter for alle brukere av digitale tjenester er beskyttet, og å sikre like vilkår for å fremme innovasjon, vekst og konkurranse både i EØS og globalt.

DSA skal blant annet styrke mekanismene for fjerning av ulovlig innhold og gi mer effektiv beskyttelse for brukernes grunnleggende rettigheter på nettet, inkludert ytringsfriheten, gi større demokratisk kontroll og oversikt over plattformer og redusere risikoen for manipulasjon og desinformasjon. DMA innebærer en særskilt ex-ante konkurranseregulering av de aller største digitale plattformene som fungerer som såkalte portvoktere, og skal bidra til en mer åpen og rettferdig plattformøkonomi og hindre atferd som er skadelig for konkurransen og forbrukerne.

DMA og DSA skal håndheves delvis på nasjonalt nivå og delvis på EU-nivå. Kommisjonen skal håndheve regelverket overfor portvoktere etter DMA og svært store plattformer og søkemotorer etter DSA, mens nasjonale myndigheter skal håndheve DSA overfor mindre plattformer.

Forordningen om digitale markeder (DMA) fikk anvendelse fra mai 2023, mens forordningen om digitale tjenester (DSA) fikk anvendelse 17. februar 2024.

De to forordningene er begge EØS-relevante og aktuelle for innlemmelse i EØS-avtalen. EØS/EFTA-landene er i ferd med å ferdigstille utkast til EØS-komiteebeslutning som skal løse to-pilarutfordringene knyttet til Kommisjonens kompetanse til å håndheve regelverket overfor de aller største plattformene som Facebook, Meta, Google, Booking.com m.fl. Samtidig pågår det også arbeid med å forberede nasjonal gjennomføring av de to forordningene.

DIGITAL Europa-programmet

Stortinget besluttet i juni 2021 at Norge skal delta i Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL) 2021–2027. DIGITAL er EUs program for digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunn og næringsliv. Programmet har som mål å etablere EU som en pådriver i den digitale omstillingen og bygge kapasitet innen fremtidsrettede digitale teknologier som forventes å ha stor betydning for vekst og sysselsetting i Europa de neste årene. Satsingsområdene i DIGITAL er anvendelse av digitale teknologier, tungregning og superdatamaskiner, skyteknologi, data og kunstig intelligens, digital sikkerhet, avansert digital kompetanse og halvledere (mikrobrikker). DIGITAL brukes aktivt for å møte viktige samfunnsutfordringer. Regjeringen la i 2024 frem en egen strategi for norsk deltakelse i DIGITAL-programmet.

eIDAS 2.0

DFD følger opp EUs arbeid med den reviderte forordningen om elektronisk identifikasjon (eIDAS 2.0). Formålet med eIDAS 2.0 er å sikre tilgang til sikre og pålitelige eID-er som kan brukes på tvers av landegrensene i EU/EØS. Forordningen innebærer blant annet en plikt for medlemslandene til å utstede en digital «lommebok» (digital wallet) med eID på høyt

sikkerhetsnivå. Den opprinnelige eIDAS-forordningen er gjennomført i norsk rett gjennom lov om elektroniske tillitstjenester med forskrifter. Gjennomføringen av endringsforordningen i Norge må ses i sammenheng med ny nasjonal strategi for eID i offentlig sektor.

Single Digital Gateway

Forordningen ble innlemmet i EØS-avtalen i 2022, og DFD arbeider nå med den nasjonale gjennomføringen. Det er planlagt å fremme en Prop. LS ultimo 2025. SDG-forordningen pålegger medlemslandene å tilgjengeliggjøre informasjon om offentlige tjenester, samt å tilrettelegge for at prosedyrer knyttet til sentrale offentlige tjenester skal kunne gjennomføres digitalt. I tillegg skal det lages infrastruktur for et digitalt system som gjør at myndigheter kan utveksle dokumentasjon på brukerens anmodning for å gjøre brukeropplevelsen bedre for personer og virksomheter på tvers av landegrensene.

Interoperable Europe Act

DFD arbeider med Norges posisjon til Interoperable Europe Act. Formålet med forordningen er å fremme utviklingen av interoperabel trans-europeisk infrastruktur for digitale offentlige tjenester og å fremme offentlig sektors grenseoverskridende digitale samhandling i EU. Forordningen skal bidra til sikker og effektiv utveksling av data, samt deling av løsninger og erfaringer. Rettsakten pålegger offentlige virksomheter i medlemsstatene å gjennomføre interoperabilitetsvurderinger dersom de skal utvikle nye eller gjøre vesentlige endringer i nettverks- og informasjonssystemer som gir eller forvalter offentlige tjenester i EU. I tillegg pålegges medlemsstatene å dele disse systemene med andre medlemsstater.

Datastrategi

I 2020 la EU frem en omfattende datastrategi. Formålet med strategien er å fremme EU som en ledende aktør i det datadrevne samfunnet. For å oppnå dette har EU vedtatt flere regelverk, herunder Free Flow of Non-Personal Data Regulation (FFD-forordningen), Data Governance Act (dataforvaltningsforordningen), Open Data Directive (Åpne data-direktivet) og Data Act (dataforordningen).

Formålet med FFD-forordningen er å fjerne nasjonale hindringer for fri flyt i EU av andre opplysninger enn personopplysninger. DFD forbereder implementering av FFD-forordningen i nasjonal rett.

I hovedtrekk oppstiller dataforvaltningsforordningen

- regler om viderebruk av følgende kategorier beskyttede data som det offentlige innehar: kommersielt fortrolige data, fortrolige statistiske data, data beskyttet av

tredjeparters immaterielle rettigheter og personopplysninger (såfremt slike data faller utenfor virkeområdet til åpne data-direktiv (EU) 2019/1024)

- et notifikasjons- og tilsynsrammeverk for tilbydere av dataformidlingstjenester
- et rammeverk for datadeling av altruistiske grunner.

Formålet med åpne data-direktivet er å tilgjengeliggjøre åpne data som offentlig sektor besitter. Ved at åpne data enkelt er tilgjengelig, kan dataene viderebrukes av enhver til ethvert formål, noe som vil fremme digital nyskaping, eksempelvis for kunstig intelligens.

Åpne data-direktivet stiller krav om aktiv tilrettelegging for viderebruk for visse datasett av høy verdi (High Value Datasets, HVD). Direktivet gir Kommisjonen myndighet til å bestemme hvilke datasett som skal anses for å være av høy verdi. Disse skal angis i gjennomføringsrettsakter til direktivet. Spesifiseringen skal bygge på en vurdering av dataenes evne til å skape vesentlige samfunnsøkonomiske og miljømessige fordeler og nyskapende tjenester. Datasettene skal være tilgjengelige for viderebruk i maskinleselige formater gjennom programmeringsgrensesnitt (API, «application programming interface») og eventuelt massenedlasting hvor det er relevant. HVD-forordningen spesifiserer datasett av høy verdi innenfor følgende seks tematiske kategorier: (1) geodata, (2) jordobservasjon og miljø, (3) meteorologi, (4) statistikk, (5) selskaper og eierskap, og (6) mobilitet.

DFD forbereder implementering av disse tre rettsaktene basert på forslag i NOU 2024:14 *Med lov skal data deles*.

Dataforordningen ble vedtatt i EU i desember 2023, og de fleste bestemmelsene vil gjelde i EU fra september 2025. Forordningens formål er å styrke EUs dataøkonomi og fremme et konkurransedyktig og mer rettferdig datamarked. Det gis blant annet regler om delingen av data, inkludert IoT-data (tingenes internett) mellom private virksomheter (B2B) og mellom private virksomheter og forbrukerne (B2C). Forordningen åpner også for at offentlige myndigheter kan innhente data fra privat sektor (B2G) når det foreligger ekstraordinært behov (f.eks. ved pandemier). Forordningen er til vurdering i EØS/EFTA-statene.

Kunstig intelligens (KI)

EU vedtok forordningen om kunstig intelligens (KI-forordningen) i 2024. Dette er første gang KI blir regulert helhetlig. Formålet er i hovedsak å sikre at utvikling og bruk av KI blir gjort trygt og forsvarlig, samtidig som hensynet til innovasjon blir ivarettatt.

Forordningen har en risikobasert tilnærming til regulering. Dette betyr at

- KI-praksiser med uakseptabel risiko (brudd på grunnleggende rettigheter) er forbudt
- KI-systemer med høy risiko (høyriskosystemer) er strengt regulert
- KI-systemer med begrenset risiko må følge krav om transparens

- KI-modeller til allmenne formål må følge særskilte krav
- KI-systemer med minimal risiko er ikke underlagt forpliktelser.

Forordningen inneholder også bestemmelser om forvaltningsstruktur på EU-nivå og i medlemsstatene. DFD er ansvarlig for etablering av den nasjonale forvaltningsstrukturen i Norge, og dette arbeidet tar utgangspunkt i rapporten «Forvaltningsstruktur for KI-forordningen» (2024:9) som Direktoratet for økonomistyring (DFØ) og Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) har utarbeidet i fellesskap.

DFD er ansvarlig for gjennomføring av forordningen i Norge og samarbeider med JD når det gjelder bestemmelser som er omfattet av deres ansvarsområde. Videre har DFD, JD, EFTA-sekretariatet og EFTA/EØS-statene Island og Liechtenstein dialog om innlemming av KI-forordningen i EØS-avtalen. DFD har planlagt å sende på offentlig høring et utkast til lov som gjennomfører forordningen i norsk rett i begynnelsen av sommeren 2025 og tar sikte på at forordningen skal være gjennomført i norsk rett mot slutten av sommeren 2026.

Digital infrastruktur

Europaparlamentet og Rådet vedtok 29. april 2024 forordning (EU) 2024/1309 om tiltak for å redusere kostnadene ved utbygging av elektroniske kommunikasjonsnett med svært høy kapasitet (gigabitinfrastrukturforordningen). Forordningen erstatter bredbåndsutbyggingsdirektivet fra 2014 (2014/61/EU), som er gjennomført i norsk rett gjennom bredbåndsutbyggingsloven fra 2020.

Formålet med forordningen er å bidra til kostnadseffektiv og rask utbygging av faste og trådløse/mobile nett med svært høy kapasitet for å møte samfunnets økte behov for raskt bredbånd. Dette skal blant annet skje gjennom tilgang til og informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur, informasjon om og tilgang til koordinering av planlagte anleggsarbeider, forenklede, strømlinjeformede og digitaliserte prosedyrer for å søke om tillatelser fra offentlige myndigheter, samt krav om fysisk infrastruktur i nye bygg og tilgang til denne infrastrukturen for tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett.

Forordningen fastsetter også en plan for å avvikle ekstrakostnader for internasjonale tale- og SMS-tjenester innen EU (samtaler fra ett land til ett annet, dvs. ikke tale og SMS som vi foretar oss når vi er på reise=internasjonal gjesting).

Kommisjonen har varslet at den vil legge frem et forslag til **Digital Networks Act (DNA) fjerde kvartal 2025**. Målet er å fremme felleseuropeiske ekomtjenester og infrastruktur, sikre investeringer i digital infrastruktur, sikre motstandsdyktig infrastruktur og styrke europeisk spektrumskoordinering. Departementet vil følge prosessen med Digital Networks Act og vil bidra med norske innspill hvor det er relevant.

Cybersikkerhetskrav for tilkoblede produkter

Europaparlamentet og rådet vedtok 23. oktober 2024 forordning (EU) om horisontale cybersikkerhetskrav for produkter med digitale elementer (cyberrobusthetsforordningen). Forordningen skal redusere sårbarheter i produkter som bringes i omsetning i EU/EØS og sikre at produsenten blir ansvarlig for cybersikkerheten til produktet gjennom hele dets livssyklus, altså både i utviklings- og designfasen og i fem år etter at produktet er brakt i omsetning. Forordningen skal også forbedre forbrukernes tilgang til informasjon om cybersikkerhet. Reguleringen omfatter alle produkter som er koblet enten direkte eller indirekte til internett, og vil eksempelvis gjelde alt fra smartklokker og leketøy til rutere og brannmurer samt programvare som benyttes i produktene.

Forordningen er et viktig bidrag til arbeidet med å styrke cybersikkerheten i EU og utfyller NIS2-direktivet. Det nye regelverket vil få anvendelse fra 11. desember 2027 med unntak for enkelte rapporteringskrav for produsenter, som får anvendelse fra 11. juni 2026.

Energidepartementet (ED)

Sentralt regelverk på energiområdet.

EU har som målsetting å ha en sikker, rimelig og klimavennlig energiforsyning. Kommisjonen la i 2016 frem **Ren energi-pakken**, som ble vedtatt i EU i 2018 og 2019. Denne pakken inneholdt rettsakter knyttet til elektrisitetsmarkedet, fornybar energi, energieffektivisering og energiforsyningssikkerhet.

I 2019 presenterte Kommisjonen **Europas grønne giv** (European Green Deal), EUs grønne vekststrategi. I 2020 vedtok Det europeiske råd å skjerpe EUs mål for reduksjon av klimagassutslipp til 55 prosent i 2030 i forhold til 1990. I etterkant av dette la Kommisjonen frem **«Klar for 55»-pakken** («Fit for 55») med en rekke regelverksrevisjoner og nytt regelverk for å følge opp dette arbeidet. Energiregelverket var en sentral del av «Klar for 55»-pakken.

Etter Russlands invasjon av Ukraina er det foreslått nye initiativer i EU for å gjøre seg uavhengig av gassimport fra Russland. Programmet fikk navnet **REPowerEU**. De høye energiprisene førte også til at det ble gjort endringer i regelverket knyttet til elmarkedsdesign og i regelverket knyttet til integritet og gjennomskiktighet i energimarkedet.

EUs industriplan Clean Industrial Deal ble presentert 26. februar 2025. Energipolitikken er en sentral del av EUs arbeid for økt konkurransekraft og for Clean Industrial Deal. Tiltakene i planen skal legge til rette for økt konkurransekraft i Europa og særlig for energiintensiv industri, utvikle leverandørindustrien i Europa for grønn omstilling og legge til rette for markeder med etterspørsel etter produkter som er produsert med lave utslipp, såkalte «lead

markets». Det er en rekke energirelaterte tiltak som er varslet i planen, og departementet vil følge dette arbeidet tett.

Regelverk om fornybar energi

EU har som ambisjon å fremme bruken av fornybar energi og legger jevnlig frem regelverk for å legge til rette for dette. **Fornybardirektivet** fra 2009 er innlemmet i EØS-avtalen og har blitt revidert en rekke ganger. Under Ren energi-pakken er det lagt frem en rekke forslag til endringer i regelverket for fornybar energi. Det reviderte fornybardirektivet ble vedtatt i EU i 2018. Med endringene ble det innført et mål for bruken av fornybar energi i EU innen 2030 og nye regler som skulle legge til rette for økt produksjon og bruk av fornybar energi i EU. Plan- og rapporteringsforpliktelsene ble lagt under **forordningen om styringssystem for energiunionen og klimatiltak**.

Regelverksendringene som ble innført i 2021 og 2022 under henholdsvis «Klar for 55»-pakken og «REPowerEU», forsterket målet og la til ytterligere tiltak, blant annet endring av virkemidlene knyttet til konsesjonsbehandling og utbyggingsprosjekter. Med disse endringene ble det også innført nye bestemmelser på områder som fornybar energi til havs og hydrogen. Forslagene fra 2021 og 2022 ble forhandlet parallelt, og endringene ble vedtatt i EU i 2023. Direktivet endrer fornybardirektivet fra Ren energi-pakken.

Regelverk om energieffektivisering

Energieffektivisering er en viktig politisk prioritet i EU. Sentrale regelverk knyttet til dette er energieffektiviseringsdirektivet, bygningsenergidirektivet, økodesignforordningen og rammeforordningen for energimerking.

Under Ren energi-pakken ble det vedtatt endringer i **energieffektiviseringsdirektivet** fra 2012. Endringene fra 2018 slo fast et energieffektiviseringsmål for 2030 og knyttet plan- og rapporteringsforpliktelser til styringssystemforordningen. Regelverksendringene som ble innført i 2021 og 2022 under henholdsvis «Klar for 55»-pakken og REPowerEU, strammet inn energieffektiviseringsmålet og la til ytterligere tiltak, blant annet skjerpede krav til energieffektivisering i offentlig sektor og skjerming av sårbare kunder. Forslagene ble forhandlet parallelt, og endringene ble vedtatt i EU i 2023. Regelverket erstatter energieffektiviseringsdirektivet fra 2012 og endringene fra Ren energi-pakken fra 2018.

Bygningsenergidirektivet fra 2010 er innlemmet i EØS-avtalen. Direktivet ble endret i Ren energi-pakken i 2018. Det kom et nytt forslag til bygningsenergidirektiv i «Klar for 55»-pakken og under REPowerEU. Det nye direktivet ble vedtatt i 2024 og erstatter 2010/2018-direktivene. Direktivet fra 2024 skjerper energikravene til bygg og skal blant annet også legge til rette for produksjon av solkraft på nye og eksisterende bygg.

Økodesigndirektivet fra 2009 og **rammeforordningen for energimerking** fra 2017 er allerede innlemmet i EØS-avtalen. Ny **økodesignforordning** ble ferdigforhandlet i 2023 og skal erstatte gjeldende regelverk. Nye produktgrupper skal inkluderes, og det skal stilles bredere krav til bærekraft. Den nye økodesignforordningen faller under Klima- og miljøministerens ansvar.

Regelverk knyttet til energimarkedene – elektrisitetsmarkedet

I Ren energi-pakken er tre rettsakter fra tredje energimarkedspakke revidert, nemlig **elmarkedsdirektivet**, **elektrisitetsforordningen** og **ACER-forordningen**. Elektrisitetsregelverket fra tredje energimarkedspakke er innlemmet i EØS-avtalen.

I 2023 la Kommisjonen frem forslag til enkelte endringer i disse rettsaktene som følge av de høye energiprisene i EU. Rettsaktene omtalt som «elmarkedsdesign» ble vedtatt i EU i 2024. De fundamentale trekkene ved rammen for det indre energimarkedet ligger fast.

Regelverk for gassmarkedet

I 2021 ble det foreslått endringer i gassmarkedsregelverket for EU under «Klar for 55»-pakken. Regelverket for gass ble sist revidert i tredje energimarkedspakke fra 2009. Regelverket fra 2009 er innlemmet i EØS-avtalen. Revisjonen av gassmarkedsregelverket omtales som «**Hydrogen- og avkarboniseringspakken for gassmarkedet**».

Formålet med revisjonen er å redusere bruken av fossile energikilder og øke bruken av fornybare energikilder og lavkarbon-energi kilder. Regelverket legger opp til at det skal tilrettelegges for hydrogen i det indre energimarkedet. Regelverket skal etablere regler for transport, forsyning og lagring av naturgass og overgang fra et energisystem basert på urensset naturgass til et system basert på fornybare gasser og lavkarbon-gasser. Etablering av nye regler for et marked for hydrogen er et helt nytt aspekt ved regelverksforslagene. Regelverket ble vedtatt i EU i 2024.

Regelverk knyttet til utslipp av metan i energisektoren

Kommisjonen presenterte i 2021 et nytt regelverk knyttet til metanutslipp i energisektoren (metanforordningen). Forordningen introduserer regler for måling, rapportering og verifisering av metanutslipp i energisektoren. Det legges til rette for transparens knyttet til metanutslipp fra fossil energi som importeres til EU. Forordningen ble vedtatt i EU i 2024.

Arbeidet med utfyllende regler for el- og gassmarkedene (nettkoder og retningslinjer)

Forordninger med regelverk for nettkoder og retningslinjer er vedtatt av Kommisjonen med hjemmel i tredje energimarkedspakke og Ren energi-pakken. Dette er prosessuelle og

teknisk detaljerte forordninger med krav til kraftsystemet og elmarkedet/gassmarkedet. Det er spesielt transmisjonsselskaper og regulatorer som er tildelt roller i gjennomføringen av denne typen regelverk. Flere av disse er innlemmet i norsk regelverk (CACM, EB, SOGL og FCA). Tre av forordningene om elektrisitet er ennå ikke innlemmet (RfG, DCC og HVDC). Det er ikke konkludert om hvorvidt nettkoden om nødsituasjoner og gjenoppretting (ER) skal anses som EØS-relevant.

I oppfølgingen av Ren energi-pakken er det blitt utarbeidet en nettkode om cybersikkerhet, som ble vedtatt i EU i 2024.

På gassmarkedssiden er det vedtatt forordninger om etablering av nettverkskode om interoperabilitets- og datautvekslingsregler, harmoniserte tariffen for gassoverføring, mekanismer for kapasitetstildeling i gasstransportsystemer og balansering av gasstransportnettet. Norge har ingen transport av gass i henhold til definisjonene i tredje gassmarkedsdirektiv. Reglene i forordningene vil dermed ikke ha noen praktisk betydning for Norge.

Regelverk knyttet til integritet og gjennomsiktighet i energimarkedet

REMIT (europaparlaments- og rådsforordning nr. 1227/2011 om integritet og gjennomsiktighet i energimarkedet) er en forordning fra 2011. Regelverket er vurdert som EØS-relevant.

REMIT regulerer markedsovervåking og tilsyn med energimarkedene for å forhindre markedsmanipulasjon og utnyttelse av innsideinformasjon ved handel i engrosmarkedene for elektrisitet og gass. Formålet er å bidra til mer velfungerende handel med elektrisitet og gass i Europa.

Forordningen er ikke innlemmet i EØS-avtalen, men deler av innholdet som omhandler forbud mot markedsmanipulasjon og innsidehandel, er i dag regulert i norsk rett etter energiloven.

I 2024 ble det vedtatt endringer i REMIT-forordningen fra 2011.

Energiinfrastrukturforordningen

Den nye energiinfrastrukturforordningen som ble vedtatt i 2022, regulerer prosedyrene for å definere infrastrukturprosjekter av felleseuropeisk interesse innen elektrisitet, fornybar energi til havs og hydrogen og CO₂. Forordningen erstatter den gamle energiinfrastrukturforordningen fra 2013.

Den nye forordningen tar sikte på å bidra til utbygging av grensekryssende energiinfrastruktur, som er nødvendig for omstillingen som følger av de forsterkede energi-

og klimamålene for 2030 og klimanøytralitetsmålet for 2050. Det introduseres nye krav til planlegging av nett til havs og ikke-bindende avtaler om felles mål for energiproduksjonen i EUs havbassenger for 2050. Infrastruktur som omfattes av forordningen, settes på en liste over prosjekter av gjensidig interesse, såkalte PMI-er (Projects of Mutual Interest), og prosjekter av felles interesse, såkalte PCI-er (Projects of Common Interest), som vedtas av Kommisjonen. Den første listen over slike prosjekter ble lagt frem i november 2023. Forordningen er ikke innlemmet i EØS-avtalen.

EØS-midlene

Miljødirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat er involvert i programmer i en rekke mottakerland for EØS-midlene, blant annet knyttet til fornybar energi, energieffektivisering, energiomlegging, klimatilpasning og utslippsreducerende tiltak.

Finansdepartementet (FIN)

Finansmarkedssaker

Gjennom EØS-avtalen er Norge med i det indre markedet for finansielle tjenester og kapitalbevegelser med fri tjenesteyting basert på like rammebetingelser. Norsk finansmarkedsregulering er i stor grad basert på felles EØS-regler.

Det pågår et stort antall regelverksprosesser på finansmarkedsområdet i EU. Regjeringen følger regelverksutviklingen i EU tett og medvirker aktivt for å ivareta norske interesser. Mange forslag til nivå 1-rettsakter (basisregelverk) er nylig vedtatt eller i ferd med å bli vedtatt av Parlamentet og Rådet. Tilsynsbyråene på finansområdet forbereder et stort antall nivå 2-rettsakter som skal vedtas av Kommisjonen for å utfylle nivå 1-rettsaktene.

På **bankområdet** er oppfølgingen av siste del av Basel III-standardene formelt vedtatt (se nærmere omtale nedenfor). Det pågår også et omfattende arbeid i EU med å revidere krisehåndterings- og innskuddsgarantireglene. Forslag til revisjon av blant annet innskuddsgarantidirektivet (DGSD) og krisehåndteringsdirektivet (BRRD) ble lagt frem av EU-kommisjonen 18. april 2023, og Parlamentet og Rådet vedtok sine posisjoner i henholdsvis april og juni 2024, og det vil gjennomføresilogforhandlinger. Det pågående arbeidet med å revidere reglene for innskuddsgaranti og krisehåndtering av banker (samlet omtalt som CMDI-regelverket) omtales nærmere nedenfor. På **forsikringsområdet** er det vedtatt endringer av Solvens-regelverket og nye regler for krisehåndtering av forsikringsforetak. På **hvitvaskingsområdet** ble det i 2024 vedtatt en pakke med rettsakter som inkluderer et sjette hvitvaskingsdirektiv, en ny hvitvaskingsforordning og en forordning om etablering av et overnasjonalt hvitvaskingsbyrå (jf. omtale nedenfor).

På **verdipapirområdet** er det nylig vedtatt endringer i forordningen og direktivet om markeder for finansielle instrumenter. Hovedformålet med endringene er å etablere bedre felles kursinformasjon. I tillegg er flere rettsakter som regulerer den **finansielle infrastrukturen**, vedtatt. Dette er nye regler for å opprette et felles europeisk kontaktpunkt for innsamling og distribusjon av selskapsinformasjon i standardisert format (ESAP), en forordning med endringer i verdipapirsentralforordningen (CSDR), og endringer i EMIR-regelverket (EMIR 3.0). Det er også vedtatt en regelverkspakke, Listing Act, som består av en forordning som endrer prospektforordningen, markedsmisbruksforordningen og MiFIR (verdipapirmarkedsforordningen), og et direktiv som endrer MiFID (verdipapirmarkedsdirektivet) og opphever opptaksdirektivet.

På **fondsområdet** er det nylig vedtatt en revidert ELTIF-forordning (langsiktige investeringsfond) og en revisjon av direktivet om alternative investeringsfond med tilhørende endringer i UCITS-direktivet (Investeringsfondsdirektivet).

Kommisjonen la i mai 2023 frem forslag til en regelverkspakke som ytterligere skal sikre ikke-profesjonelle investorers interesser og deltakelse i kapitalmarkedet («Retail investor package»), og Parlamentet og Rådet vedtok sine posisjoner i henholdsvis april og juni 2024 (jf. nærmere omtale nedenfor).

Under overskriften «**åpen finans/betalinger**» har Kommisjonen fremmet forslag til revisjon av betalingstjenestedirektivet og en betalingstjenesteforordning samt et forslag til forordning om deling av data knyttet til finansielle tjenester (jf. omtale nedenfor).

EU har de senere årene vedtatt flere regelverksendringer som skal gi aktørene i finansmarkedene bedre tilgang til informasjon om hvordan selskaper påvirker og påvirkes av **bærekraftsforhold**. En forordning som regulerer grønne obligasjoner, ble vedtatt i 2023. Kommisjonen har fremmet forslag til en forordning som regulerer tilbydere av ESG-rangeringer, og satt i gang en evaluering av offentliggjøringsforordningen (SFDR) som ble vedtatt i 2019.

Arbeidet med å utvikle det felles finansmarkedsregelverket i Europa følger i stor grad internasjonale anbefalinger. Sentrale hensyn i regelverksprosessene er å styrke soliditeten til foretakene og robustheten til infrastrukturen, bedre kundevern og like konkurransevilkår. Dette er i tråd med norske målsettinger. For å nå disse målsettingene er det en forutsetning at det norske regelverket følger utviklingen i det europeiske regelverket. Det er derfor en klar prioritet for departementet at etterslepet av EØS-relevante rettsakter som ikke er tatt inn i EØS-avtalen, reduseres og holdes nede.

EUs regelverk på finansmarkedsområdet bygger videre på strukturene som er etablert med EUs tre tilsynsmyndigheter for finansmarkedene – den europeiske banktilsynsmyndigheten

EBA, det europeiske forsikrings- og pensjonstilsynsbyrået EIOPA og den europeiske verdipapirtilsynsmyndigheten ESMA. EU etablerer i tillegg nå en egen myndighet for å styrke arbeidet mot hvitvasking, AMLA (AntiMoney Laundering Authority). I arbeidet med EØS-tilpasning og -innlemmelse av nytt regelverk på finansmarkedsområdet tar departementet utgangspunkt i prinsippene som er beskrevet i Prop. 100 L (2015–2016) og vedtatt av Stortinget 13. juni 2016 i tråd med Innst. 382 S (2015–2016).

De aller fleste av rettsaktene på finansmarkedsområdet anses som EØS-relevante og følges opp av departementet. Nedenfor følger en nærmere omtale av noen av de viktigste sakene som nylig er vedtatt i EU eller er til behandling i EUs organer, inkludert hvor det kun gjenstår formelle vedtak, og omtale av noen viktige forslag som fremdeles diskuteres i EUs organer.

Regelverk nylig vedtatt i EU eller foreslått av Kommisjonen og til behandling i Rådet og Parlamentet

Europeiske grønne obligasjoner

Forordningen om grønne obligasjoner fastsetter vilkårene for å kunne bruke merkelappen «European Green Bonds» på obligasjoner som utstedes. Regelverket gjelder for alle utstedere av slike obligasjoner, men utstederne kan velge om de ønsker å følge denne nye standarden for obligasjoner eller ikke. For at en obligasjon skal kunne markedsføres som europeisk grønn obligasjon, må provenyet blant annet som hovedregel finansiere taksonomiforenlige prosjekter. Oppfyllelse av vilkårene skal verifiseres av eksterne foretak, som skal registreres og underlegges tilsyn av Den europeiske verdipapirtilsynsmyndigheten (ESMA). Forordningen anvendes i EU fra 21. desember 2024. Forordningen er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen. Et høringsnotat utarbeidet av Finanstilsynet med utkast til norsk gjennomføring av forordningen var på høring i 2024. Finansdepartementet arbeider med å følge opp høringen.

Hvitvaskingspakken

Kommisjonen la 20. juli 2021 frem en pakke med forslag til fire rettsakter på hvitvaskingsområdet. Formålet er å styrke den europeiske innsatsen for å bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering, særlig tilsynet med at reglene følges. Forslagene følger opp Kommisjonens handlingsplan for bekjempelse av hvitvasking fra mai 2020, som pekte på områder hvor det var aktuelt med reformer. Nytt antihvitvaskingsregelverk ble formelt vedtatt 31. mai 2024 og består av en forordning om opprettelse av en felleseuropeisk myndighet for antihvitvasking (Anti-Money Laundering Authority – AMLA) som skal kunne føre tilsyn med aktører i privat sektor, herunder legge sanksjoner, en forordning som regulerer pliktene for privat sektor (AMLR), og et nytt direktiv om statenes mekanismer mv. for å forebygge og bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering (AMLD6).

Finansdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede norsk gjennomføring av pakken. Arbeidsgruppen skal arbeide ut 2025.

Bankpakken 2021

Rådet og Parlamentet ble i juni 2023 enige i trilog om en revisjon av kapitalkravsdirektivet (CRD) og kapitalkravsforordningen (CRR) for å gjennomføre de siste delene av Basel III-anbefalingene i EU. Regelverket ble formelt vedtatt i mai 2024. Regelverkspakken består av en endringsforordning (CRR3) og et endringsdirektiv (CRD6). CRR3 omfatter blant annet en ny og mer risikofølsom standardmetode for å beregne kapitalkrav for kredittrisiko og et nytt kapitalkravsgulv for IRB-banker. Endringene som inngår i CRR3, anvendes i EU fra 1. januar 2025, med innfasing av kapitalkravsgulvet over syv år innen 2032. CRD6 inneholder blant annet endringer i tilsyns- og rapporteringskravene som gjelder håndteringen av ESG-risiko, regler som styrker mulighetene for tilsyn og inngripen, og krav til egnethetsvurderinger av daglig ledelse i banker, herunder anti-hvitvaskingsvurderinger. Det er lagt opp til at de nye reglene i CRD6 i hovedsak skal være gjennomført i medlemsstatene i andre halvdel av 2025. Regelverket er svært viktig for norsk banknæring, særlig på grunn av den nye, mer risikofølsomme standardmetoden som innføres, og som mange norske banker skal ta i bruk. Nasjonal gjennomføring av regelverket har vært på høring. Forskriften som gjennomfører CRR3, trer i kraft i norsk rett 1. april 2025. Departementet arbeider med gjennomføring av direktivendringene (CRD VI).

Forordning om ESG-rangeringer (Environmental, Social and Governance reporting – bærekraftsrapportering)

Kommisjonen fremmet 13. juni 2023 et forslag om en forordning som regulerer virksomheten til tilbydere av ESG-rangeringer. ESG-rangeringer tilbys av ratingbyråer som vurderer i hvilken grad foretak tar hensyn til og påvirkes av forhold knyttet til miljø, samfunnsansvar og eierstyring. Formålet med forordningen er å øke påliteligheten og sammenlignbarheten av ESG-rangeringer og gi bedre innsyn i metodene som ligger bak vurderingene. Forordningen inneholder også regler om organiseringen av tilbydernes virksomhet, herunder regler for å forebygge interessekonflikter. Tilbydere av ESG-rangeringer skal godkjennes og underlegges tilsyn av ESMA. Rådet og Parlamentet ble foreløpig enige i trilog 5. februar 2024, og forordningen ble formelt vedtatt i desember 2024. Finansdepartementet sendte i mars 2025 på høring et høringsnotat utarbeidet av Finanstilsynet med forslag om nasjonal gjennomføring av forordningen om ESG-rangeringer.

Revisjon av clearingregelverket

Kommisjonen la 7. desember 2022 frem forslag til revisjon av clearingregelverket (EMIR 3.0), som er et felleseuropeisk regelverk for derivater og sentrale motparter, bestående av et direktiv og en forordning. Formålet med EMIR 3.0 er å gjøre clearingsystemet mer

motstandsdyktig, gjøre de sentrale motpartene på det indre marked mer konkurransedyktige og redusere avhengigheten av sentrale motparter fra tredjeland. Regelverket ble formelt vedtatt i november 2024. Forordningen skal anvendes i EU fra 24. desember 2024. Fristen for å gjennomføre direktivet er 25. juni 2026.

Regelverkspakken «Listing Act»

Regelverkspakken «Listing Act» innebærer endringer i flere regelverk på verdipapirområdet. Endringene skal lette den administrative byrden for foretakene og gjøre det lettere å få tilgang til finansiering gjennom notering på handelsplasser. Endringene er særlig rettet mot små og mellomstore foretak (SMB-er), men en rekke av forslagene er ikke begrenset til slike foretak. Endringene tar sikte på å gjennomføre forbedringer, blant annet for å redusere regulatoriske kostnader og gjøre regelverket mer håndterbart for aktører i verdipapirmarkedet, samtidig som et passende nivå av investorbeskyttelse og markedsintegritet opprettholdes. Regelverkspakken består av en forordning som endrer prospektforordningen, markedsmisbruksforordningen og verdipapirmarkedsforordningen (MiFIR), og et direktiv som endrer verdipapirmarkedsdirektivet (MiFID) og opphever opptaksdirektivet (Listing directive). Regelverkspakken ble formelt vedtatt i oktober 2024. Et høringsnotat utarbeidet av Finanstilsynet med forslag til nasjonal gjennomføring av Listing Act-pakken har vært på høring, og Finansdepartementet arbeider med oppfølging av høringen.

Ikke-profesjonelle investeringer

Kommisjonen la 24. mai 2023 frem en regelverkspakke som skal gjøre europeiske kapitalmarkeder mer attraktive og tryggere for langsiktige investeringer for ikke-profesjonelle investorer («Retail investor package»). Kommisjonens forslag består av et direktiv og en forordning, og omfatter endringer i flere rettsakter. Formålet med regelverkspakken er å øke ikke-profesjonelle investorers deltakelse i kapitalmarkedet gjennom bedre informasjon, bedre tilpassede produkter og økt investorbeskyttelse. Dette skal blant annet gjøres ved å forbedre gjennomsiktigheten i markedet og gjøre det enklere for ikke-profesjonelle investorer å sammenligne priser, forbedre informasjonen til kunden om investeringsprodukter og -tjenester, styrke regelverket om såkalte returprovisjoner og interessekonflikter samt sikre høy profesjonell standard for investeringsrådgivere.

Åpen finans og betalings-pakken

Kommisjonen la 28. juni 2023 frem en pakke med regelverksforslag om tilgang til finansielle data og betalinger. Forslagspakken legger opp til strukturelle endringer av det andre betalingstjenestedirektivet, som etter forslaget vil bli erstattet av en forordning (PSR) og et nytt betalingstjenestedirektiv (PSD3). I tillegg er det foreslått en forordning om datadeling og tredjepartstilgang i finansiell sektor (FIDA). Formålet med de nye reglene er å styrke

forbrukervernet og konkurransen innenfor elektroniske betalinger ytterligere og å sette forbrukerne i stand til å dele data på en sikker måte slik at de kan få tilgang til bedre og billigere finansielle produkter og tjenester.

Revisjon av innskuddsgarantidirektivet og krisehåndteringsdirektivet (CMDI-regelverket).

Kommisjonen la 18. april 2023 frem forslag til revisjon av krisehåndteringsdirektivet (BRRD) og innskuddsgarantidirektivet (DGSD). Samtidig ble det foreslått endringer i Daisy-Chain-tillegget til BRRD og endringer i forordning 806/2014 (Single Resolution Mechanism/SRM). SRM er ikke EØS-relevant.

Innskuddsgarantidirektivet og krisehåndteringsdirektivet omtales ofte samlet som CMDI-regelverket («crisis management and deposit insurance framework»).

Forslagene til endringer i BRRD innebærer blant annet at flere banker skal omfattes av krisehåndteringsregimet. Det foreslås endringer i hvordan vurderingen av «allmenn interesse» skal foretas slik at flere små- og mellomstore banker vil kunne krisehåndteres i stedet for å avvikles under offentlig administrasjon.

Forslagene til endringer i DGSD innebærer blant annet utvidet adgang til å bruke innskuddsgarantimidler til forebyggende og alternative tiltak, inkludert adgang til å bruke innskuddsgarantimidler til såkalt «bail-in» (dvs. intern oppkapitalisering). Dette skal oppnås ved blant annet å fjerne superpreferansen for garanterte innskudd. Det foreslås videre at alle innskudd skal ha lik prioritet, med preferanse foran andre usikrede kreditorer. Det foreslås også mer harmonisering av nasjonale regelverk med hensyn til hvilke innskudd som skal være dekket. Innskuddsgarantien foreslås utvidet til å omfatte innskudd fra skoler, sykehus, lokale myndigheter og klientkonti. Videre foreslås reglene om «midlertidig høye innskudd» presisert slik at de vil bli praktisert likere innenfor EU/EØS.

Forenklinger (Omnibus 1) – bærekraftsrapportering

Samtidig med at den nye Kommisjonen la frem sitt arbeidsprogram, publiserte den en egen melding om forenkling. Forenklingen skal i henhold til meldingen skje både ved at regelverk skal bli enklere å gjennomføre og etterleve, og ved at den totale administrative byrden (og ikke bare rapporteringsforpliktelsene) som pålegges næringslivet, skal lettes. Tiltakene skal gagne små og mellomstore bedrifter spesielt. Kommisjonen la 26. februar 2025 frem den første pakken om forenkling av regelverket («Omnibus 1»). Forslagene gjelder forenklinger i EU-regler om bærekraftsrapportering og aktsomhetsvurderinger, samt i taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet. Forslagene fra Kommisjonen er nå til behandling i Parlamentet og Rådet. For å unngå en situasjon hvor foretak kun er rapporteringspliktige for noen få regnskapsår, har Kommisjonen foreslått endringer i bestemmelsene i direktivet om bærekraftsrapportering (CSRD) om trinnvis innføring av rapporteringskrav. Etter forslaget utsettes innføringen av rapporteringskravene for foretakene som etter gjeldende regler skal

rapportere for første gang for regnskapsårene 2025 og 2026, til regnskapsårene 2027 og 2028. Dette forslaget ble vedtatt 14. april 2025.

Skattesaker

Klage til ESA på rentebegrensningsregelen fra 2019

Rentebegrensningsregelen ble endret i 2019. Samme år ble regelen klaget inn for ESA. Det er ventet at en avgjørelse i klagesaken kan komme innen kort tid.

Ordning for utbetaling av negativ grunnrenteinntekt for nye vindkraftanlegg

I forbindelse med innføringen av grunnrenteskatt for landbasert vindkraft vedtok Stortinget følgende bestemmelse med utsatt ikrafttredelse til «ESA har godkjent løsningen», jf. Innst. 124 L (2023–2024) – stortinget.no:

«Istedenfor fremføring utbetales skatteverdien av negativ grunnrenteinntekt for nye vindkraftanlegg på land når anlegget blir satt i drift og Skatteetaten har gjennomført kontroll av fastsatt skatt. Departementet kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.»

Finansdepartementet har startet dialogen med ESA for å avklare ikrafttredelsen av ordningen.

Forsvarsdepartementet (FD)

Europa og Norge står våren 2025 overfor store og til dels nye sikkerhetspolitiske utfordringer. Den russiske angrepskrigen mot Ukraina raser videre med uforminsket styrke. Utfallet vil ha avgjørende betydning både for Ukrainas og Europas sikkerhet, og vi må støtte Ukraina så lenge det behøves. Krigen skjer mot et alvorlig geopolitisk bakteppe, og vi går inn i et langsiktig motsetningsforhold til Russland og Kina. Parallelt med dette står vi overfor nye utfordringer også internt på vestlig side. Vi ser økende interessekonflikter mellom Europa og USA. Avstanden over Atlanteren er i ferd med å øke. Dette skjer på et tidspunkt hvor det er viktigere enn på lenge å hegne om det transatlantiske sikkerhetsfellesskapet, med NATO som rammen om det kollektive forsvaret i Europa.

Dagens sikkerhetspolitiske utvikling gjør samtidig at Europa gjennom EU tar et stadig større ansvar for egen sikkerhet. Fra norsk side støtter vi denne utviklingen. Et større europeisk bidrag til fellesforsvaret er også et bidrag til en bedre byrdefordeling over Atlanteren, som blir enda viktigere fremover. For regjeringen er det samtidig viktig at utviklingen i EU på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området skjer i nært samarbeid med og utfyller NATO. Det er derfor viktig at Det permanente strukturerte samarbeidet (PESCO), EUs forsvarsfond (EDF) og andre initiativer i EU på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området utvikles på en åpen og inkluderende måte overfor NATO og allierte land som ikke er medlemmer av EU. Håndteringen fra vestlig side av Russlands angrepskrig mot Ukraina viser at et nært

samarbeid mellom EU og NATO er av avgjørende betydning. Regjeringen vil bidra til at dialogen og samarbeidet mellom EU og NATO videreutvikles i 2025.

Den økte oppmerksomheten i EU om Unionens evne til å ivareta indre og ytre sikkerhet kommer til uttrykk på flere områder. EUs sentrale rolle i forbindelse med reaksjonene mot den russiske invasjonen av Ukraina har bidratt vesentlig til dette, og kommer til syne gjennom iverksettingen av flere nye initiativer, herunder EDIRPA (European Defence Industry Reinforcement through common Procurement Act), ASAP (Act in Support of Ammunition Production) og Space-programmet (Secure Connectivity). Kommisjonen legger trykk på iverksettingen av initiativene, og utviklingen på det forsvarsindustrielle området ses i økende grad i sammenheng med utviklingen av EUs indre marked. Vektleggingen av forsvar og sikkerhet gjenspeiles også i programmet til den nye von der Leyen-kommisjonen, med tilrettelegging for strategiske forsvarsinvesteringer i stor skala, styrking av europeisk forsvarsindustri og reduksjon av avhengigheter, utvikling av en europeisk forsvarsunion, utnevnelse av en egen kommissær for forsvar og rom og fremleggelsen våren 2025 av Hvitboken om fremtiden til europeisk forsvar.

Det er i norsk interesse å samarbeide nært med EU og EUs medlemsland for å fremme sikkerhet og forsvar og justis- og politisamarbeid i Europa. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å styrke det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet i Europa. Dette innebærer blant annet avholdelse av årlige sikkerhetspolitiske konsultasjoner og seminarer, løpende dialog med EUs organer og utvalgte medlemsland, deltakelse i EUs forsvarsindustrielle samarbeid og bidrag til EUs militære støtte til Ukraina. Norge ga våren 2025 også et innspill til EUs Hvitbok om fremtiden til europeisk forsvar.

Etter invitasjon vil Norge også delta i enkelte av EUs krisehåndteringsøvelser og militære operasjoner. Trusselen mot fri ferdsel i Rødehavsregionen påvirker global handelstrafikk og europeiske interesser. Norge bidrar til å sikre fri ferdsel og maritim sikkerhet på flere områder. EU-operasjonen ASPIDES har tatt over for den avsluttede operasjonen EMASoH (European Maritime Awareness in the Strait of Hormuz), hvor Norge deltok med et mindre bidrag. Norge har vist interesse overfor EU og ledelsen i ASPIDES om å videreføre et tilsvarende bidrag til ASPIDES, og vil etter invitasjon fra EU vurdere å stille et styrkebidrag.

Deler av Norges militære støtte til Ukraina kanaliseres via EUs fond og programmer. Støtten har omfattet finansielle bidrag på 150 millioner kroner og militære instruktører til EUs militære treningsmisjon for Ukraina (EU MAM), samt 250 millioner kroner i støtte til ammunisjon for Leopard 2-stridsvogner gjennom EUs militære materiellstøtteordning European Peace Facility (EPF). Regjeringen har besluttet at den finansielle rammen for norsk militær og sivil støtte til Ukraina for 2025 økes fra 35 til 85 milliarder kroner. Norges

instruktørbidrag til EU MAM vil bli videreført gjennom å bidra med inntil 100 militært personell til treningsmisjonen.

Krigen i Ukraina har også drevet opp etterspørselen etter forsvarsmateriell i Europa, spesielt artilleriammunisjon og missiler. EU har derfor etablert to midlertidige programmer med sikte på å øke omfanget av felles anskaffelser (EDIRPA) og utvide produksjonskapasiteten for ammunisjon og missiler (ASAP). Formålet er både å utvide produksjonskapasiteten og redusere flaskehalser. Flere norske industriaktører søkte om midler gjennom ASAP. Tre store norske forsvarsbedrifter (Chemring Nobel, Kongsberg Defence and Aerospace (KDA) og Nammo) fikk full uttelling i ASAP og dermed støtte til de seks konkrete prosjektene de søkte om. ASAP-prosjektene mer enn dobler bedriftenes evne til å levere eksplosiver, rakettmotorer, missiler og artilleriammunisjon og utløser en samlet investering i norsk produksjonskapasitet på om lag 3 milliarder kroner i et spleiselag mellom EU, norske myndigheter og industrien selv. Innenfor EDIRPA gir EU støtte til tre eller flere land som går sammen om anskaffelser av europeisk forsvarsmateriell. Norge var med på tre prosjekter. Begge instrumenter er lansert som testprogrammer av EU, og det er stor sannsynlighet for at de vil forlenges i det kommende europeiske forsvarsindustrielle programmet EDIP (European Defence Industrial Programme).

Norsk forsvarsindustri er en integrert del av den europeiske forsvarsindustrielle og teknologiske basen (EDTIB) og deltakelse i EUs ulike forsvarsindustrielle programmer er av vesentlig betydning for norsk industris konkurranseevne i Europa. Den sikkerhetspolitiske situasjonen tilsier at behovet for et enda tettere forsvarsindustrielt samarbeid mellom Norge og EU vil bli viktigere i årene som kommer. EU presenterte våren 2024 en europeisk forsvarsindustriell strategi, European Defence Industrial Strategy (EDIS) som legger rammene EUs forsvarsindustrielle program (EDIP), som ventes våren 2025. Målet er å skape en rød tråd fra kapabilitetsplanlegging via forskning og utvikling til felles anskaffelser. EDIP vil sammenfatte og sette i system de mange ordningene og programmene EU etter hvert har fått som er rettet mot forsvarsindustrien i Europa. Norge har bidratt med innspill til utformingen av EDIS og EDIP. Det er besluttet at Norge skal søke deltakelse i EDIP.

Norge deltar også aktivt i EUs forsvarsfond (EDF), som er viktig for å sikre adgangen til det europeiske markedet og kunne delta i utviklingen av relevante forsvarskapabiliteter. EDF er et flerårig EU-program for å styrke og videreutvikle myndighets- og industrisamarbeidet om forskning og utvikling av forsvarsteknologi. EU-støtte gjennom EDF har nå blitt tildelt i flere runder, og norske industri- og forskningsmiljøer har mottatt betydelig støtte til deltakelse i en rekke prosjekter. EDF representerer et viktig finansieringstilskudd ved å styrke tidligfase FoU, og prosjektene gir en helt ny mulighet for norske små og mellomstore bedrifter til å ta del i det europeiske markedet.

Det europeiske forsvarsbyrået, European Defence Agency (EDA), har en viktig støtte- og implementeringsrolle i svært mange av EUs forsvarsinitiativer, og EDA og NATO har vedtatt en felleserklæring om økt samarbeid innen kapabilitetsutvikling. Basert på avtalen Norge har med EDA legger regjeringen derfor vekt på å videreutvikle samarbeidet med byrået. Norge deltar primært i aktiviteter som bidrar til økt operativ evne, eller hvor norsk forsvarsindustri har relevant kompetanse og relevante produkter. Norge deltar i flere forsknings- og teknologiutviklingsprosjekter, samt programmer innen kapabilitetsutvikling, militær mobilitet i tillegg til ulike øvings- og treningsaktiviteter.

Norge deltar i PESCO-prosjektet om militær mobilitet og var våren 2025 også vertskap for det halvårlige hovedmøtet med bred deltakelse. Prosjektet har som mål å forbedre evnen til å forflytte militære styrker over landegrensene i Europa, et høyt prioritert område både i EU-Nato-samarbeidet og i det intensiverte nordiske forsvarssamarbeidet.

Norge har gjennomført EU-direktivet om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (forsvarsdirektivet) i norsk rett i form av forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA). Norsk deltakelse i ASAP er også gjennomført i FOSA. Norge deltar aktivt i Kommisjonens ekspertgruppe for forsvars- og sikkerhetsanskaffelser, hvor man diskuterer kartlegging, analyse og videreutvikling av EUs indre marked for offentlige forsvarsanskaffelser. Regjeringen jobber samtidig med å utforske handlingsrommet i øvrig anskaffelsesregelverk for å raskt kunne øke produksjonskapasiteten og fjerne flaskehalser i beslutningsprosesser. Regjeringen har derfor gitt sin tilslutning til at det igangsettes et arbeid med å utrede forslag til en ny lov om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser. Som oppfølging er det nedsatt en ekstern arbeidsgruppe bestående av representanter fra akademia, næringslivet og offentlige oppdragsgivere med juridisk og samfunnsøkonomisk dybdekompetanse innen forsvars- og sikkerhetsanskaffelser. Utredningen skal blant annet vurdere behovet for ytterligere tilpasninger i ny lov om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser som følge av den nåværende sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa for at anskaffelser skal kunne skje raskest mulig.

EU har hevet sine ambisjoner i rommet gjennom iverksettingen av Secure Connectivity/IRIS2, som er et nytt program for sikker global bredbåndskommunikasjon. Programmet vil være av betydning for norsk samfunnssikkerhet og beredskap, for utviklingen av norsk romindustri og for Forsvaret. Regjeringen arbeider for å muliggjøre norsk deltakelse i programmet og har siden våren 2023 vært i sonderinger med Kommisjonen. Formelle forhandlinger er startet, og målet er å ha en avtale klar i løpet av 2025.

Det er også økt fokus i EU på militær mobilitet og sikkerhet og sårbarhet i infrastrukturen. Den sikkerhetspolitiske situasjonen gir grunnlag for nye transportpolitiske prioriteringer. Øst-vest forbindelsene i Norden – særlig i nord – må styrkes. Fra norsk side følges dette blant

annet opp i arbeidet med ny Nasjonal transportplan (NTP) og med norske innspill til EUs revisjon av retningslinjene for det transeuropeiske transportnettverket TEN-T.

For å ivareta Norges interesser når det gjelder deltakelse i EUs forsvarssamarbeid, vil regjeringen også i 2025 prioritere dialogen med nærstående EU-land som Tyskland, Sverige, Finland, Danmark, Frankrike og Nederland. Norges samarbeid med EU på forsvarsområdet må også ses i sammenheng med øvrige flernasjonale samarbeidsordninger i Europa hvor nære EU- og Nato-land er med, inkludert det tyskledede Framework Nation Concept (FNC), det britiskledede Joint Expeditionary Force (JEF), det franskledede Det europeiske intervensjonsinitiativet (EI2), samt Northern Group og Nordefco. Regjeringen vil fortsette å prioritere deltakelse i disse europeisk-baserte flernasjonale og regionale samarbeidsordningene.

Ettersom trusselaktører bevisst bruker ulike økonomiske virkemidler for å få innpass i verdikjeder, er det viktig at myndighetene har mulighet til å fange opp dette og gjøre vurderinger av konsekvensene. I Meld. St. 9 (2022–2023) understrekes det at regjeringen vil at Norge skal jobbe for et tett, forpliktende og forutsigbart internasjonalt samarbeid om nasjonal sikkerhet og motarbeide sammensatte trusler sammen med allierte og partnere, blant annet i NATO og EU. EUs forordning om screening av utenlandske direkteinvesteringer er ikke del av EØS-samarbeidet, men oppkjøp og investeringer i en EØS/EFTA-stat vil kunne få konsekvenser for sikkerheten og offentlig orden i en EU-medlemsstat, og omvendt. Det er derfor behov for tett samarbeid med EU om håndteringen av slik sikkerhetstruende økonomisk aktivitet. EU-forordningen har vært evaluert av Kommisjonen, og både evalueringen og en eventuell justering av regelverk fra EU-hold følges tett fra norsk side.

EUs høyrepresentant for utenriks- og sikkerhetspolitikk og Kommisjonen la frem en strategi for økonomisk sikkerhet i juni 2023 og ytterligere tiltak i en pakke 24. januar 2024. Strategien beskriver de ulike virkemidlene EU har utviklet de siste par årene for å forsøke å begrense risikoene for europeisk økonomi når det gjelder verdikjeders motstandsdyktighet, beskyttelse av kritisk infrastruktur, teknologilekkasje og risiko for utnyttelse av økonomisk avhengighet eller økonomisk tvang. Regjeringen vil følge med på utviklingen av tiltak og deres eventuelle påvirkning på det indre marked og samarbeidet innenfor forskning og innovasjon.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Helse- og omsorgsdepartementet har et omfattende samarbeid med EU på helseområdet, blant annet gjennom deltakelse i EUs helsesikkerhetskomité HSC, EUs smittevernbyrå ECDC, EUs legemiddelbyrå EMA, EUs helseprogram EU4Health og matområdet, som i volum er det største rettsområdet i EØS-avtalen (utgjør ca. 35–40 prosent av alle rettsakter som er innlemmet i EØS-avtalen). Relevant regelverk tas inn i EØS-avtalen og bidrar til gode

fellesskapsløsninger og sikrer at nasjonale tiltak i Norge utvikles i takt med våre europeiske partnere. Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde favner bredt innen både helsesikkerhet og -beredskap, folkehelsearbeid, primær- og spesialisthelsetjeneste, ikke-smittsomme sykdommer, digital helse, klima og helse samt forskning og innovasjon.

Nedenfor følger en omtale av noen av de viktigste sakene som står på dagsordenen, og som ikke omfattes av hoveddokumentet.

Stoffer av human opprinnelse – SoHo (blod, celler og vev)

Ny SoHO-forordning erstatter eksisterende direktiver og forskrifter for blod, celler og vev. Fra 7. august 2027 vil SoHO-forordningen, (EU) 2024/1938, erstatte direktivene 2002/98/EF og 2004/23/EF og blodforskriften og forskrift for håndtering av humane celler og vev. SoHO-forordningen forholder seg til oppdaterte retningslinjer basert på tilgjengelig vitenskapelig evidens. Retningslinjene fra ECDC og EDQM samsvarer med denne forordningen og dens standarder for å sikre høy kvalitet, sikkerhet og effektivitet.

Hovedformålet med SoHO-forordningen er å øke sikkerheten til SoHO-mottakere og -donorer og harmonisere regelverket i hele EU/EØS. Dette er fordi det er viktig å sikre kvaliteten og sikkerheten til blod, celler, vev, og andre humane substanser når dette skal interagere biologisk med kroppen til en mottaker.

Det er i dag store forskjeller i hvordan dette området er organisert i landene i Europa. Når blodbankene i Norge og Norden for eksempel er organisert under sykehusene, innebærer dette at aktiviteten har trygge rammer som også er regulert av en rekke andre helselover, noe som ikke er tilfellet i de landene hvor blodbanker drives av private aktører.

Den nye forordningen stiller tydeligere og utvidede krav til kapasitet, kompetanse, ressurser og prosedyrer hos myndighetene sammenliknet med det som gjelder i dag, og medfører behov for en omfattende endring av gjeldende norsk regelverk på området blod, celler og vev.

Detaljerte krav vil bli fastsatt i en rekke gjennomføringsrettsakter, og det vil bli ressurskrevende for nasjonale myndigheter å følge arbeidet med utformingen av regelverket og iverksette det.

Psykisk helse

Norge og EU samarbeider godt og deler flere prioriterte oppgaver på helseområdet, for eksempel innen psykisk helse. EU la frem en strategi for psykisk helse i juni 2023 og har satt av 1,23 milliard euro til tiltak på budsjettene til helseprogrammet og Horisont Europa. Den norske regjeringen la i juni 2023 frem Meld. St. 23 (2022–2023) Opptappingsplan for psykisk helse (2023–2033). EUs strategi og Norges opptappingsplan trekker frem flere av de samme

målsettingene og virkemidlene for å styrke befolkningens psykiske helse og legger et godt fundament for videre samarbeid på området.

Myndighetssamarbeid om forebygging av kreft og andre ikke-smittsomme sykdommer – JA-PreventNCD

Kreft og ikke-smittsomme sykdommer utgjør en betydelig del av sykdomsbyrden i Europa. Mange av disse sykdommene kan imidlertid forebygges. Gjennom EUs helseprogram, EU4Health, er den til nå største enkelte felleseuropeiske satsingen på folkehelse og forebygging, «Joint Action on Cancer and other NCDs prevention – action on health determinants» (JA-PreventNCD), satt i gang. Prosjektet startet opp i 2024 og er et fireårig myndighetssamarbeid om disse utfordringene, med fokus på effektiv politikk og sosiale og individuelle risikofaktorer. Norge ved Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet er utnevnt til å lede prosjektet. Gjennom en satsing på om lag en milliard kroner skal over 100 partnere i 25 europeiske land samarbeide om tiltak for å bedre folkehelsen og redusere sykdomsbyrden fra ikke-smittsomme sykdommer, da særlig kreft.

Norges deltakelse i JA-PreventNCD støtter opp under folkehelsemeldingen, St.meld. 15 (2022–2023) Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjeller, og støtter også opp under andre initiativer som har som mål å forebygge kreft og andre ikke-smittsomme sykdommer, bedre folkehelsen og legge til rette for gode levevaner og reduserte helseforskjeller gjennom en kunnskapsbasert folkehelsepolitikk.

Bekjempelse av antimikrobiell resistens (AMR)

Antimikrobiell resistens øker både globalt og i Norge, og EU og WHO anerkjenner antimikrobiell resistens som en av verdens største helsetrusler. Dette kan bety at infeksjoner som vi i dag kan behandle, ikke vil kunne behandles i fremtiden, og at flere vanlige medisinske prosedyrer ikke vil kunne gjennomføres. Rådet offentliggjorde 13. juni 2023 **nye rekommandasjoner** (anbefalinger) om hvordan **EUs medlemsland bør jobbe for å bekjempe AMR**, og anbefaler flere spesifikke tiltak. Norge støtter opp om anbefalingene og mener det er vesentlig at de baseres på en enhetlig tilnærming til mennesker, dyr og miljø (et såkalt «**én helse**»-perspektiv), at de tar hensyn til behovet for tilgang til smalspektret antibiotika og vektlegger betydningen av smittevern i helsetjenesten. En ny versjon av en nasjonal én-helse -strategi mot antimikrobiell resistens ble lagt frem høsten 2024. På EU-nivå deltar Norge som leder av to arbeidspakker i en **Joint Action on AMR** (EU-JAMRAI) under EU4Health-programmet. Budsjettet er på 50 millioner euro og oppstart var 11. februar 2024.

Tobakk

EUs kreftplan fra 2022, Europe's Beating Cancer Plan, fastsetter at EU skal oppnå en tobakksfri generasjon innen 2040. Dette målet harmonerer med regjeringens nasjonale tobakksstrategi i Meld. St. 15 (2022–2023) Folkehelsemeldinga. Et viktig aspekt i både EUs og Norges tobakksstrategi er gjennomføringen av tobakksdirektivet (2014/40/EU). Direktivet er innlemmet i EØS-avtalen, men har ennå ikke tredd i kraft. Departementet forventer ikrafttredelse i løpet av 2025 og arbeider med forberedelser til dette. Direktivet vil medføre en rekke nye reguleringer og ordninger på tobakksfeltet, herunder nye og større helseadvarsler på tobakkspakningene, en registreringsordning for e-sigaretter, forbud mot smakstilsetninger i sigaretter og rulletobakk, strengere krav til pakningsmerking, ny regulering av urtebaserte røykeprodukter, ny sporingsordning for tobakksvarer for å unngå ulovlig handel, mv.

Forordning om Det europeiske helsedataområdet (EHDS)

Det europeiske helsedataområdet, EHDS (European Health Data Space), består av teknisk infrastruktur for deling av helsedata for primærbruk og for sekundærbruk og et rettslig rammeverk i form av en forordning om Det europeiske helsedataområdet. Forordning (EU) 2025/327, heretter helsedataforordningen, ble vedtatt 11. februar 2025 og får anvendelse i EU fra 26. mars 2027.

EHDS skal bidra til sikker tilgang til og utveksling av helsedata i Europa. Forordningen skal legge til rette for at innbyggerne kan ta større kontroll over egne helsedata, fremme et indre marked for digitale tjenester og produkter og skape en sikker og effektiv ramme for bruk av helsedata med sikte på forbedring av helsetjenesten, forskning, innovasjon og regelverksutforming.

Forordningen vil begynne å gjelde trinnvis. Store deler må implementeres i løpet av de første fire årene, og regelverket må være fullt ut implementert innen 2034.

Forordningen er angitt som EØS-relevant og vil i 2025 tas inn i ordinær prosess for EU/EØS-arbeid. Oppfyllelse av forordningens krav vil kreve lovendringer, og det forventes behov for endringer i nasjonale e-helseløsninger og IT-systemer som benyttes i Norge.

EUs handlingsplan for cybersikkerhet i sykehusene

EUs medlemsland rapporterte i 2023 om 309 signifikante cybersikkerhetshendelser som berørte helsesektoren. Dette er mer enn noen annen kritisk sektor. 54 prosent av hendelsene i helsesektoren kan knyttes til ransomware-hendelser (løsepengevirus), med konsekvenser som data på avveie, forsinkelse i pasientbehandling og i ett tilfelle tap av liv.

Kommisjonen la 15. desember frem en handlingsplan (communication) for å beskytte helsesektoren fra cyberangrep. Planen er del av von der Leyens lovnader om hva den nylig tiltrådte Kommisjonen skal levere innen 100 dager.

Arbeidsgruppen i EU ønsker å innhente kommentarer og innspill i løpet av første kvartal 2025.

Selv om Norge ikke er en del av EU, får vi likevel delta i en rekke initiativer som fremmer samarbeid, innovasjon og motstandsdyktighet. Vi har allerede tett samarbeid med europeiske partnere på en rekke områder innenfor cybersikkerhet, som for eksempel varslings- og informasjonsdeling.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Gjennomføring av regelverket i Pakten for migrasjon og asyl

EU's pakt om migrasjon og asyl («Pakten») er en regelverkspakke som ble vedtatt 14. mai 2024 og skal iverksettes sommeren 2026. Pakten legger de overordnede rammene for asyl- og migrasjonshåndteringen i EU. Regelverkene i denne pakken er helt sentrale for at Europa skal lykkes med å møte migrasjonsutfordringene fremover. Samlet sett er reglene i tråd med Norges ønske om å redusere sekundærbevegelser og misbruk av asylsystemet og oppnå en mer effektiv saksbehandling. Norge er tjent med at også det øvrige Europa har god yttergrensekontroll, effektive asylprosedyrer og gode returordninger, blant annet for å forebygge sekundærmigrasjon. Et sentralt mål med det reviderte regelverket har vært å balansere solidaritet med land under migrasjonspress og samtidig tydeliggjøre ansvaret det enkelte land har, blant annet for registrering av personer og grensekontroll. Relokaliseringsordninger bidrar ikke nødvendigvis til å dempe migrasjonspresset mot Europa, men kan være en av forutsetningene for at Schengen- og Dublin-samarbeidet skal fungere og landene langs yttergrensen overholde sine forpliktelser. Dette er også bakgrunnen for at Norge tidligere frivillig har bidratt med relokalisering.

Tre av rettsaktene i Pakten inneholder regler som omfattes av Norges tilknytningsavtale til Dublin-samarbeidet, nemlig i) Eurodac-forordningen, ii) forordningen om asyl- og migrasjonshåndtering (AMMR), som erstatter den nåværende Dublin-forordningen, og iii) krise- og force majeure- forordningen. I tillegg er screening-forordningen og returgrenseprosedyre-forordningen Schengen-relevante.

Screening-forordningen fastsetter felles regler for oppfølging av personer som pågripes etter å ha unndratt seg grensekontroll, eller som søker asyl ved yttergrensen, samt ved ankomst etter søk- og redningsoperasjoner. Også personer som henvender seg til myndighetene for å søke om asyl etter å ha reist ulovlig inn på Schengen-territoriet, omfattes av regelverket.

Under screeningene skal myndighetene gjøre undersøkelser med sikte på å fastslå identitet og sikkerhetsrisiko og en innledende sjekk av helse og sårbarhet, for deretter raskt å identifisere hvilken prosedyre som skal følges videre. Screeningene skal gjennomføres på et særskilt angitt sted og innen gitte tidsfrister. Forordningen etablerer en egen ordning for uavhengig tilsyn med at grunnleggende rettigheter overholdes når screeningene gjennomføres. Norge har deltatt i forhandlingene om screening-forordningen på alle nivåer i rådsstrukturen. Norge vil følge opp rettsakten i tråd med vår tilknytningsavtale til Schengen-samarbeidet.

Retur av personer uten lovlig opphold

Tilknytningen til Schengen-samarbeidet er den viktigste internasjonale samarbeidsplattformen Norge har på returfeltet. EKommisjonen la i september 2018 frem et forslag til revidert returdirektiv. Formålet var å styrke, samordne og effektivisere returarbeidet og oppnå retur av flere tredjelandsborgere uten lovlig opphold i Europa. Diskusjonene stoppet imidlertid opp. I sine politiske retningslinjer for 2024–2029 annonserte Kommisjonen sin intensjon om å utvikle en ny felles tilnærming til retur, som vil inkludere et nytt regelverksforslag om retur. Som et ledd i ønsket om bedre samordning av returpolitikken utnevnte Kommisjonen i 2022 en returkoordinator som skal samarbeide med et nettverk av returekspertter fra medlemslandene. Norge deltar i dette nettverket.

Norges nasjonale returstrategi for perioden 2025–2030 legger opp til at returer skal gjennomføres effektivt og rettssikkert, samt at returarbeidet nasjonalt skal være samordnet mellom alle relevante aktører. Norsk returarbeid bygger også på samarbeid med sentrale opprinnelsesland og det europeiske samarbeidet. Norge støtter opp om EUs arbeid med å gjennomføre flere returer, både ved å arbeide mer målrettet med retur opp mot opprinnelsesland og internt i EU og Schengen-området ved å samordne returpraksis. Norge vil fortsette med å prioritere bilateralt samarbeid med enkeltland, men vi ser også nytten av å være tettere knyttet til det europeiske retursamarbeidet.

Visum

Visumpolitikken er en integrert del av Schengen-samarbeidet. Det er pågående diskusjoner om ulike tiltak for å styrke den felles visumpolitikken for å gjøre den mer effektiv og fremtidsrettet. Det er bred enighet om at visumpolitikken skal bidra til å oppnå effekter på andre områder, herunder på returfeltet. Visum kan brukes som et pressmiddel overfor visumpfiktige land for å bedre samarbeidet med EU-land om retur av personer uten lovlig opphold. Norge støtter at et lands manglende retursamarbeid skal kunne føre til strengere visumkrav for landets borgere

Visumfrihet og -fasilitering har blitt brukt som et virkemiddel i prosedyren for å bli medlem av EU og delta i Schengen-samarbeidet, særlig overfor land på Vest-Balkan. Visum brukes også som et virkemiddel overfor land man har positive relasjoner til, og som oppfyller fastsatte vilkår for visumfrihet. Det er pågående diskusjoner om behovet for en tettere sammenheng mellom vilkårene for at land gis visumfrihet, og vilkårene for å oppheve visumfriheten. Forslag til endret mekanisme for å oppheve visumfrihet ble fremlagt i oktober 2023, og diskusjonene pågår fortsatt.

Den 22. november 2023 vedtok Europaparlamentet og Rådet to rettsakter som skal digitalisere visumprosedyrene ved å etablere en felleseuropeisk nettbasert søknadsportal for visum og elektroniske visumetiketter (e-visum). Digitale visum skal utstedes fra 2028, og alle medlemsland og Schengen-tilknyttede land skal ha koblet seg på den digitale søknadsportalen innen 2035.

Grensekontroll

Den 19. desember 2024 vedtok Europaparlamentet og Rådet to nye forordninger om API (Advance Passenger Information). Rettsaktene opphever og erstatter API-direktiv 2004/82/EF som gjelder som norsk lov, jf. grenseloven § 8 første ledd nr. 3. Den ene forordningen, forordning (EU) 2025/12, regulerer innsamling og overføring av API-opplysninger om reisende med fly inn i Schengen-området, med sikte på å forbedre og effektivisere grensekontrollen på Schengen-yttergrensen etter grenseforordningen. Forordningene ble kunngjort i EU-tidende 8. januar 2025. Rettsakten anses som Schengen-relevant, og Norge har deltatt i forhandlingene på alle nivåer i rådsstrukturen. Den andre forordningen, forordning (EU) 2025/13, regulerer innsamling og overføring av API for å forebygge, avdekke, etterforske og straffeforfølge terrorhandlinger og annen alvorlig kriminalitet. Etter forordningen skal det samles inn API også ved flyvninger mellom medlemsland. Rettsakten anses ikke som Schengen-relevant. Sentralt i begge forordningene er innsamling av API ved automatisert lesing av reisedokumenter og etablering av en sentral ruter som skal tjene som bindeledd mellom luftfartsselskapene og nasjonale myndigheter. Under forhandlingene har regjeringen overordnet vært positiv til forslagene. For regjeringen har det vært viktig at inndelingen i to rettsakter med forskjellige formål ikke begrenser muligheten norske myndigheter har til også å behandle API i kriminalitetsbekjempelsen, samt at rettsaktene tillater nordiske borgere å reise mellom nordiske land uten å måtte medbringe reisedokumenter, jf. den nordiske passunionen.

Forordning (EU) 2025/12, som er Schengen-relevant, trådte i kraft 28. januar 2025. Hoveddelen av forordningen får ikke anvendelse før to år etter oppstart av den sentrale ruter. Det kommende året er det planlagt utvikling av relevant sekundærlovgivning. Norge vil delta i dette arbeidet. Etter planen skal ruter kunne ta imot API-data fra midten av 2029.

Det vil da bli mulig for luftfartsselskapene å overføre data via ruterne frivillig. Etter to år vil overføring via ruterne bli obligatorisk.

Etter flere års forhandlinger vedtok Europaparlamentet og Rådet 24. mai 2024 forordning (EU) 2024/1717 om endringer i grenseforordningen. Norge ble notifisert av Rådet om rettsakten den 27. mai 2024, og den 25. juni 2024 notifiserte Norge EU om godkjenning av rettsakten, med forbehold om Stortingets samtykke. Endringsforordningen tilføyer nye bestemmelser og endrer dagens regelverk, som gjelder som norsk lov etter grenseloven § 8 første ledd nr. 1. Endringene består av fire hovedelementer. For det første endres reglene om midlertidig indre grensekontroll, grenseovervåking og bestemmelsen om hvilke nasjonale kontroller som ikke utgjør grensekontroll i forordningens forstand. Endringene tar blant annet sikte på økt bruk av alternative tiltak for å verne den indre sikkerheten i Schengen-området. For det andre presiseres statens handlingsrom ved alvorlige situasjoner ved yttergrensen. Det tydeliggjøres at landene kan stenge grenseovergangssteder helt eller delvis ved tilfeller av «instrumentalisering av migranter», og at landene kan treffe tiltak for å sikre lov og orden dersom større grupper forsøker å krysse grensen irregulært ved bruk av makt. For det tredje innføres en rask overføringsprosedyre for tredjelandsborgere som i henhold til bilaterale avtaler pågripes i grenseområder etter irregulær innreise. For det fjerde innføres en adgang til å innføre felleseuropeiske restriksjoner for reising over Schengens yttergrense ved storskala helsekriser. Grenseforordningen er Schengen-relevant, og Norge har deltatt i forhandlingene på alle nivåer i rådsstrukturen. Fra norsk side har det vært viktig å beholde nasjonalt handlingsrom og å fremheve at ulike geografiske forutsetninger medfører at reglene må kunne tilpasses lokale forhold. Det arbeides p.t. med å gjennomføre nødvendige tilpasninger i norsk rett og grenseforvaltning.

Gradvis innføring av inn- og utreisesystemet

Det felleseuropeiske inn- og utreisesystemet EES (Entry/Exit System) etablert ved forordning 2017/2226 (EES-forordningen), utgjør en sentral komponent i arbeidet med å styrke kontrollen ved den felles yttergrensen i Schengen-samarbeidet. EES-forordningen er gjennomført i norsk rett gjennom grenseloven § 8 første ledd nr. 2 (ikke i kraft). EES skulle i utgangspunktet ha trådt i kraft ved årsskiftet 2020/2021, men innføringen er sterkt forsinket, blant annet av tekniske årsaker. Vinteren 2025 ble det oppnådd enighet i Rådet om forslag regelverk som åpner for gradvis innføring av systemet. Dette gir medlemsstatene og EUs IT-byrå mulighet til å teste systemet i praksis, hvor mengden data som samles, kontrolleres og overføres, økes over tid. Dette vil redusere innføringsrisikoen og bidra til at systemet kan anvendes fullt ut på et omforent tidspunkt. Forhandlingene om regelverket går våren 2025 videre i den ordinære lovgivningsprosedyren. Perioden for gradvis innføring antas å starte fra oktober 2025 og vare i seks måneder. Ved avslutning av perioden for gradvis innføring skal

systemet anvendes fullt ut av alle medlemsland. Norge har støttet forslaget om gradvis innføring.

Forslag til regelverk om applikasjon for elektronisk innlevering av reiseinformasjon (EUs digitale reiseapplikasjon)

Kommisjonen la 8. oktober 2024 frem forslag til forordning om etablering av en digital reiseapplikasjon (EU DTA). EU DTA skal bidra til å styrke og effektivisere kontrollen av reisende som passerer de felles yttergrensene i Schengen-samarbeidet ved å legge til rette for at deler av grensekontrollprosessen kan gjennomføres før den reisende ankommer yttergrensen. Forslaget må ses i sammenheng med det EØS-relevante forslaget om et felles rammeverk for utstedelse av digitale reisedokumenter basert på identitetsdokumenter (Digital Travel Credentials – DTC) lagt frem samme dag. Pilotprosjekter har vist at slik forhåndskontroll kan gi en vesentlig reduksjon i tidsbruken i grensekontrollen. Det vil være frivillig for de reisende om de ønsker å benytte seg av EU DTA. Norge ser positivt på tiltak som kan styrke og effektivisere grensekontrollen. Økt bruk av forhåndskontroll vil bidra til dette. Samtidig må innføringen av tiltaket tilpasses allerede vedtatte tiltak for å styrke yttergrensekontrollen som ikke ennå er implementert.

Grensekryssende kriminalitet

Norge har fra 1. mai 2022 innført et nasjonalt passasjerlistesystem (Passenger Name Record – PNR) som skal bidra til å forebygge, oppdage, etterforske og rettsforfølge terrorhandlinger og annen alvorlig kriminalitet. I 2024 har regjeringen gjennomført forhandlinger med EU om en avtale om PNR med sikte på å sikre norske myndigheter bedre tilgang til PNR-opplysninger, som igjen vil kunne øke muligheten for at den nasjonale PNR-enheten fanger opp opplysninger som er av betydning. Avtalen vil sørge for et tett samarbeid mellom Norge, EU og EUs medlemsland og sikre at norske myndigheter får bedre tilgang til PNR-opplysninger. Avtalen vil samtidig legge enkelte begrensninger på hvordan norske myndigheter kan behandle PNR-opplysninger. Dette gjelder særlig lagringstid, som er foreslått kortere enn etter gjeldende rett, og krav til godkjenning før utlevering av opplysninger. Det vil bli behov for å gjøre enkelte tilpasninger i forskriftene for å gjennomføre avtalen i norsk rett.

Norge deltar i Prüm-samarbeidet med EU gjennom en tilknytningsavtale. Gjennom avtalen får Norge på samme måte som EUs medlemsland adgang til å søke direkte (på treff/ikke treff-basis) i de andre landenes DNA- og fingeravtrykkregistre. I tillegg omfatter Prüm-samarbeidet politioperativt samarbeid. EU vedtok i 2024 nye rettsakter som erstatter de opprinnelige Prüm-beslutningene i EU. Det følger av vår avtale om tilknytning til Prüm-samarbeidet at ved endringer i Prüm-beslutningene skal Norge også tilknyttes det nye

regelverket for de tekniske delene (hvis vi ikke aksepterer de vedtatte endringene, opphører samarbeidet). Kommisjonen har så langt ikke henvendt seg til Norge om de nye rettsaktene, men det antas at dette vil skje i løpet av 2025. Regjeringen vil da ta stilling til om vi skal slutte oss til de nye rettsaktene.

Kommisjonen la i november 2023 frem forslag til et oppdatert, moderne og styrket rettslig rammeverk for å forebygge og bekjempe migrantsmugling. Forslaget er en oppfølging til Kommisjonens president Ursula von der Leyens *State of the Union*-tale i 2023, hvor hun tok til orde for å styrke alle verktøyene EU har til rådighet for en mer effektiv bekjempelse av migrantsmugling, som beskrives som en av EUs største kriminalitetstrusler.

Sentralt og Schengen-relevant er et forslag til et direktiv om fastsettelse av minimumsregler for å forebygge og motvirke tilrettelegging av uautorisert innreise, transitt og opphold i Unionen. Forhandlinger om forslaget startet januar 2024.

Hovedpunkter i forslaget:

- **Effektivt straffeforfølge organiserte kriminelle nettverk:** En klarere definisjon av smugling, med fokus på aktiviteter som er motivert av økonomiske eller materielle fordeler, eller som med stor sannsynlighet vil kunne medføre alvorlig personskade. Å oppfordre offentlig til å reise til EU uten tillatelse vil bli straffbart. Forbudet omfatter migrantsmugling som annonseres ved bruk av digitale verktøy og sosiale medier. Humanitær bistand fra frivillige organisasjoner, gjennomføring av søk- og redningsplikt og bistand fra familiemedlemmer og migrantene selv er ikke foreslått omfattet av smuglingsdefinisjonen.
- **Harmoniserte straffer som gjenspeiler lovbruddets alvor:** Tilfeller av grove lovbrudd – som forårsaker en eller flere personers død – vil bli straffet med fengsel inntil minst 15 år, en skjerpelse fra 8 år i gjeldende EU-lovgivning.
- **Utvide jurisdiksjonens rekkevidde:** Medlemslandenes jurisdiksjon vil også gjelde for eksempel når båter havarerer i internasjonalt farvann og medfører dødsfall. Medlemslandenes jurisdiksjon utvides videre til for eksempel lovbrudd begått om bord på skip eller luftfartøyer registrert i medlemsstatene, og lovbrudd begått av juridiske personer som driver virksomhet i EU. Målet er at regelverket skal rette seg spesifikt mot de kriminelle nettverkene.
- **Styrke medlemslandenes ressurser og kapasitet:** Medlemslandene bør sette nasjonale myndigheter i stand til å sikre effektiv forebygging, etterforskning og straffeforfølgning av migrantsmuglere. De bør også arbeide med forebygging av migrantsmugling, gjennom informasjonskampanjer, forskning og utdanningsprogrammer.

- **Forbedre datainnsamling og rapportering:** Medlemslandene vil bli pålagt å samle inn og rapportere statistiske data for å øke datatilfanget, gjøre det lettere å oppdage tilfeller og styrke innsatsen mot migrantsmugling.

Kommisjonen presenterte 20. juli 2021 en pakke bestående av fire forslag til regelverk for å styrke EUs regler og innsats mot hvitvasking og terrorfinansiering (AML/CFT). Målet med regelverkspakken er å forbedre mulighetene til å oppdage og stoppe mistenkelige transaksjoner og forhold og tette hull i eksisterende regelverk som utnyttes av kriminelle for å hvitvaske ulovlige midler eller finansiere terror gjennom det finansielle systemet. Det ble oppnådd enighet i EU om regelverksforslagene i pakken i desember 2023 og januar 2024. De endelige regelverkstekstene er ennå ikke tilgjengelig (primo februar 2024). Antihvitvaskingspakken antas å være EØS-relevant. Regjeringen er opptatt av at kampen mot økonomisk kriminalitet skal styrkes. Det er en fordel også for Norge at EUs innsats mot hvitvasking, terrorfinansiering og tilknyttet kriminalitet skjerpes, særlig med tanke på at denne kriminaliteten i stor grad er grensekryssende.

Regelverkspakken består av følgende fire forslag til nye rettsakter:

- Forslag til en forordning om opprettelse av et nytt overnasjonalt organ for bekjempelse av hvitvasking, Myndigheten for bekjempelse av hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme (AMLAR).
- Forslag til en forordning om tiltak for å hindre at finanssystemet brukes til hvitvasking av penger eller finansiering av terrorisme (AMLR).
- Forslag til et direktiv om ordninger som medlemsstatene skal innføre for å hindre at finanssystemet brukes til hvitvasking av penger eller finansiering av terrorisme, og om oppheving av direktiv (EU) 2015/849 (AMLD).
- Forslag til en europaparlaments- og rådsforordning om opplysninger som skal følge pengeoverføringer og visse kryptoeiendeler (omarbeiding) (FTR II recast).

I Norge er det Finansdepartementet som er ansvarlig for hvitvaskingsregelverket som gjelder for privat sektor. Samtidig er det klart at rettsaktene også krever aktivitet og eventuelt regelverksendringer på områder som hører under andre departementer, særlig innen justissektoren, hvor Økokrims Enhet for finansiell etterretning (EFE) vil få en rekke nye plikter og økt arbeidsbelastning.

Etableringen av AMLA vil kunne få stor betydning også for EFEs arbeid med hensyn til forutsetninger for deltakelse i felles analyser, økt informasjonsdeling og krav til bruk av ny teknologi. AMLA skal også kunne utarbeide rapporteringsstandards som må benyttes for å sikre ensartet praksis. Forslagene innebærer videre innføring av nye og detaljerte hjemler til å stanse transaksjoner og fryse bankkontoer, herunder etter forespørsel fra andre lands

enheter for finansiell etterretning (FIU). Direktivforslaget setter strenge tidsfrister og i enkelte tilfeller krav om domstolsbehandling. Videre pålegges FIU-ene å gi tilbakemelding til rapporteringspliktige som rapporterer mistenkelige forhold. De rapporteringspliktige skal også informere FIU-en om hvordan finansiell etterretning mottatt fra FIU-en benyttes.

Inntil de endelige tekstene foreligger, er det usikkert nøyaktig hvilke krav som vil bli gjeldende i EU. Det er også usikkert når og hvordan rettsaktene vil bli del av EØS-avtalen, men arbeidet med å vurdere pakkens konsekvenser er planlagt å starte så snart de endelige tekstene foreligger.

Internettrelaterte overgrep mot barn

Utviklingen hvor internett benyttes for å komme i kontakt med barn og unge for å begå overgrep, er svært bekymringsfull. Barn og unge skal være trygge på internett. For å forhindre og bekjempe seksuelt misbruk av mindreårige la Kommisjonen i mai 2022 frem et forslag som pålegger relevante tjenestetilbydere forpliktelser knyttet til å avdekke, rapportere og fjerne materiale som inneholder seksuelt misbruk av barn og innhold som har «grooming» av barn til formål. Regjeringen følger de pågående forhandlingene og utreder om en tilsvarende plikt skal innføres i Norge.

Motstandsdyktighet i kritiske enheter

Direktiv (EU) 2022/2557 om kritiske enheters motstandsdyktighet (CER-direktivet) og direktiv (EU) 2022/2555 om tiltak for å sikre et høyt felles nivå for sikkerhet i nettverks- og informasjonssystemer i hele Unionen (NIS2-direktivet) fikk anvendelse i EU 18. oktober 2024. Direktivene inneholder krav til fysisk (CER-direktivet) og digital (NIS2-direktivet) sikring av kritiske enheter i angitte sektorer og oppstiller krav om sikkerhetstiltak og rapportering av hendelser som virker inn på leveransen av tjenester.

CER-direktivet skal erstatte direktiv 2008/114/EF om identifisering og utpeking av europeisk kritisk infrastruktur og vurdering av behovet for å beskytte den bedre (EPCIP-direktivet), som er gjennomført i sivilbeskyttelsesloven. Formålet med CER-direktivet er å sikre levering i det indre marked av tjenester som er avgjørende for å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner eller økonomiske aktiviteter, og å styrke motstandskraften til enheter som tilbyr slike tjenester. Direktivet er ment å styrke motstandsdyktigheten blant annet mot sammensatt virkemiddelbruk, naturkatastrofer, terrorisme, innsidetrusler og sabotasje. CER-direktivet innebærer store endringer i forhold til EPCIP-direktivet med hensyn til både virkeområde og forpliktelser for medlemslandene og kritiske enheter. CER-direktivet vil gjelde innenfor totalt elleve sektorer: energi, transport, bankvesen, finansmarkedsinfrastruktur, helse, drikkevann, avløpsvann, digital infrastruktur, deler av offentlig forvaltning, det ytre rom («space») og matforsyning. Direktivet gjelder ikke forhold som er dekket av NIS2-direktivet,

men de kritiske enhetene som omfattes av CER-direktivet, vil også være omfattet av NIS2-direktivet; de aktuelle virksomhetene er altså omfattet av både krav om digital sikring og krav om fysisk sikring.

NIS2-direktivet skal erstatte direktiv (EU) 2016/1148 (NIS1-direktivet) som gjennomføres i lov om digital sikkerhet. Formålet med NIS2-direktivet er å øke motstandsdyktigheten i nettverks- og informasjonssystemer til både private og offentlige aktører som opererer i relevante sektorer i EU, redusere fragmenteringen av det indre marked i sektorer som allerede er omfattet av NIS-direktivet, og forbedre den felles bevisstheten og kapasiteten knyttet til motstandsdyktighet. Direktivets virkeområde er utvidet i forhold til NIS1-direktivet ved at det omfatter flere sektorer som anses som kritiske for både økonomien og samfunnet. Utvidelsen innebærer at virkeområdet omfatter tilbydere av samfunnsviktige tjenester innen 18 definerte sektorer. Direktivet gjelder for offentlige og private enheter i sektorer som er angitt i vedlegg I eller II til direktivet. Det skilles mellom sektorer av høy kritisk betydning («high criticality») (vedlegg I) og andre kritiske sektorer (vedlegg II). For de enkelte enhetene som blir omfattet av NIS2-direktivet, skilles det mellom vesentlige («essential») og viktige («important») enheter, hvor vurderingen blant annet beror på hvilken sektor enheten opererer i, størrelsen på enheten og om enheten er den eneste leverandøren av en samfunnsviktig tjeneste i en medlemsstat. Direktivet gjelder etter vedlegg 1 i sektorene energi, transport, bankvesen, finansmarkedsinfrastruktur, helse, drikkevann, avløpsvann, digital infrastruktur, offentlig forvaltning, det ytre rom og forvaltning av IKT-tjenester. NIS2-direktivet omfatter også andre kritiske sektorer (vedlegg 2). Dette er post- og kurer tjenester, avfallshåndtering, produksjon av kjemikalier, matproduksjon, produksjon av visse varer (medisinsk utstyr, IKT-utstyr, kjøretøy, elektronikk, maskiner, transportutstyr), tilbydere av digitale tjenester og forskning. Disse enhetene vil være underlagt de samme pliktene som kritiske enheter og enheter som betegnes som vesentlige, men vil være underlagt et enklere tilsynsregime.

Etter artikkel 11 og 14 i henholdsvis NIS1- og NIS2-direktivet opprettes det en samarbeidsgruppe, NIS Cooperation Group. Gruppen består av EUs medlemsstater, Kommisjonen og ENISA og skal blant annet legge til rette for strategisk samarbeid og utveksling av informasjon mellom medlemsstatene. Formålet er å oppnå et høyt felles nivå av digital sikkerhet i EU. På tilsvarende måte er det i CER-direktivet artikkel 19 etablert en samarbeidsgruppe, Critical Entities Resilience Group (CERG), som består av representanter for EUs medlemsstater og Kommisjonen. Norge deltar i begge disse samarbeidsgruppene.

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Europas grønne giv fra 2019 førte til en betydelig skjerping og oppdatering av EUs klima- og miljøpolitikk. En stor mengde regelverk vurderes dermed nå for innlemmelse i EØS-avtalen og gjennomføring i Norge. Samtidig fortsetter videreutviklingen av EUs klima- og miljøpolitikk

under ny Kommisjon. Ren industriplan blir en viktig ramme for EUs grønne omstilling. Her varsles blant annet nye initiativer innenfor sirkulær økonomi og kjemikaliepolitikken. Ren industriplan ses også i sammenheng med Kommisjonens varslede forslag om et klimamål på 90 prosent for EU i 2040.

Klima – «Klar for 55»

I 2019 ble EU, Norge og Island enige om å samarbeide om oppnåelsen av våre respektive klimamål for 2030 under Parisavtalen. Samarbeidet går ut på at Island og Norge deltar i det klimaregelverket EU har vedtatt for å oppfylle sitt klimamål. EU, Norge og Island har i ettertid forsterket sine respektive 2030-mål. EU har dessuten revidert sitt klimaregelverk for å innrette virkemiddelbruken mot oppfyllelse av EUs forsterkede klimamål på 55 prosent («Klar for 55»-pakken). Regjeringen ønsker å videreføre klimasamarbeidet med EU. EFTA/EØS-landene har allerede innlemmet og gjennomført vesentlige deler av det reviderte klimavotedirektivet. Dette arbeidet fortsetter i 2025 og vil særlig være knyttet til underliggende rettsakter samt til EUs nye kvotesystem for bygg, veitrafikk og andre sektorer (ETS2) og Det sosiale klimafondet. Island og Norge er fremdeles i dialog med Kommisjonen om vilkårene for fortsatt islandsk og norsk deltakelse i skog- og arealbruksregelverket (LULUCF) og innsatsfordelingsforordningen som fastsetter nasjonale mål for utslippskutt innenfor ikke-kvotepliktig sektor (transport, jordbruk, avfall, bygg og deler av industri- og petroleumssektoren).

Regjeringen har gått inn for at forordningen om karbongrensejusteringsmekanismen (Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM) innføres i Norge. Målet med CBAM er å unngå karbonlekkasje og bidra til å stimulere andre land til å redusere sine utslipp. Rettsakten er ved inngangen av 2025 til vurdering hos EØS/EFTA-statene. Kommisjonen legger opp til en revisjon av CBAM fra 2025.

Sirkulær økonomi

KLD følger forarbeidet til Kommisjonens varslede nye rettsakt om sirkulærøkonomi, Circular Economy Act, som skal legges frem i 2026 med formål å bidra til økt etterspørsel etter sekundære råvarer og skape et indre marked for avfall. Norge er opptatt av at det stilles samme krav til å regulere miljøgifter og andre farlige stoffer i produkter produsert av primære og sekundære råvarer.

Økodesignforordningen fra 2023 er en hjørnestein i arbeidet med å lage et mer bærekraftig produksjons- og forbruksmønster med høyere ressurseffektivitet og derigjennom bidra til en sirkulær økonomi som reduserer det globale klima- og miljøavtrykket fra EUs økonomi. Den utgjør et overordnet rammeverk for fastsettelse av økodesignkrav for å fremme miljømessig bærekraftige produkter og for å tilpasse produktenes livsløp til en klimanøytral,

ressurseffektiv og sirkulær økonomi som reduserer avfall. Det skal utvikles nærmere krav for ulike produktgrupper, og det ligger an til at følgende vil prioriteres fremover: jern, stål, aluminium, tekstil, møbler, dekk, vaskemidler, maling, smøremidler, kjemikalier, energirelaterte produkter, IKT-produkter og andre elektroniske produkter.

Landene i EØS-området vil i tillegg måtte innføre målrettede krav for å redusere klima- og miljøavtrykket gjennom hele verdikjeden på syv prioriterte produktområder, nemlig batterier og kjøretøy, emballasje, tekstiler, plast, elektroniske og elektriske produkter, mat og byggematerialer. Dokumentasjon og informasjon ut til brukere og markedet om produktenes bærekraftsegenskaper skal bli mer pålitelig, harmonisert og tilgjengelig gjennom et nytt digitalt produktpass. Dette blir også et verktøy for offentlige tilsynsmyndigheter.

Kjemikalier

Gjennom EØS-avtalen er Norge omfattet av verdens mest omfattende kjemikalierregelverk REACH, hvis formål er å beskytte helse og miljø. Det setter strenge krav til innhold av miljøgifter og andre farlige stoffer i produktene vi bruker, og omfatter regulering av produksjon og utslipp av slike stoffer.

Kommisjonens Chemicals Industry Package skal legges frem mot slutten av 2025. Norge har over tid jobbet for et høyt ambisjonsnivå i EUs kjemikaliepolitikk. Varslede tiltak i kjemikalieindustripakken er forenkling av EUs kjemikalieforordning REACH og klargjøring av gruppen av PFAS-er (såkalte evighetskjemikalier). Norge var i 2023 medforslagsstiller for et omfattende restriksjonsforslag mot hele gruppen av PFAS-er (over 10 000 stoffer). KLD vil i samarbeid med andre EU-land jobbe for at kjemikalieindustripakken ikke medfører en svekkelse av REACH eller et mindre omfattende PFAS-forbud, slik deler av industrien ønsker.

Vann

Den europeiske strategien for vannrobusthet ventes å dekke ulike temaer som vannsikkerhet og effektiv bruk av vann, rent vann (forurensning), beskyttelse og restaurering av vannets syklus (naturmangfold og økosystemtjenester) og klimatilpasning (naturbaserte løsninger for flom og tørke). Strategien vil henge tett sammen med og være en videreutvikling av EUs eksisterende vannregelverk, hvor både rammedirektivet for vann, drikkevannsdirektivet, avløpsdirektivet, nitratdirektivet og industriutslippsdirektivet er del av EØS-avtalen og gjennomført i Norge. Strategien og eventuelle nye eller endrede rettsakter den resulterer i, vil derfor kunne ha relevans for vannforvaltningen i Norge.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)

EUs Interreg-program 2028–2034

Interreg er en integrert del av EUs regionalpolitikk og blir finansiert av ERDF (Det europeiske regionalutviklingsfondet). Det er Kommisjonens Generaldirektorat med ansvar for EUs samhoørighetspolitikk, som har ansvar for oppfølgningen av Interreg.

EU er nå i ferd med å forberede og planlegge neste periode av EUs samhoøringshetspolitikk og innretningen på EUs Interreg-programmer for neste periode 2028–2034. Nye forordninger får konsekvenser for antall programmer og det geografiske nedslaget til de kommende Interreg-programmene samt deres tematiske prioriteringer. Regjeringen vil i 2025 fortsatt søke å påvirke regelverket i tråd med regjeringens styringsplattform.

Norge deltar i 10 ulike program der 3 er grenseregionale, 4 er all-europeiske og 3 er transnasjonale. De to nordligste programmene er særlig viktig i et Nordområdeperspektiv der også hele den samiske befolkningen i Nord-Norden er inkludert.

Europapolitisk forum

Årlig dialogarena mellom regjeringen, kommunesektoren og Sametinget. Vil finne sted høsten 2024 og høsten 2025. Europapolitisk forum bidrar til å forankre regjeringens europapolitikk og legger til rette for en åpen dialog om ulike implikasjoner av europapolitikken for kommunesektoren og Sápmi. Europapolitisk forum reduserer avstanden mellom regjering og folkevalgte i landet.

Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)

EUs strategier og handlingsplaner for rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering

I Kommisjonens arbeidsprogram for 2025, under kapitlet «Protecting our democracy, upholding our values», vil Kommisjonen fremme nye strategier for likestilling mellom kvinner og menn, LHBTIQ og anti-rasisme. Likestilling og ikke-diskriminering basert på kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering eller etnisk bakgrunn skal innlemmes i alle politikkområder (Equality Mainstreaming).

Norge samarbeider her med EU om grunnleggende rettigheter og likebehandling for enkeltindividet uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsevne og seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. I Kommisjonens arbeidsprogram for 2024–2025, «A new push for European democracy», fremheves rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering som sentrale byggesteiner i et demokrati. Det følger av EUs Charter om

grunnleggende rettigheter at «en likestilt og sosialt inkluderende europeisk Union» er en viktig forutsetning for en bærekraftig og demokratisk samfunnsutvikling.

Kommisjonens strategier og handlingsplaner for likestilling og ikke-diskriminering setter rammene for EU/EØS-samarbeidet på dette politikkområdet. Norske erfaringer fra familie-, likestillings- og ikke-diskrimineringspolitikken er etterspurt i dette samarbeidet.

EU har gjort historiske fremskritt når det gjelder likestilling mellom kvinner og menn, alt fra å fremme en bedre kjønnsbalanse i bedriftsstyrene og bedre balanse mellom arbeids- og familieliv til tiltak for likelønn.

EUs strategier og handlingsplaner kommer ikke i stedet for nasjonale handlingsplaner og begrenser ikke nasjonalt handlingsrom, men kan representere en merverdi til nasjonal politikkutvikling når det gjelder å finne strategiske svar og gjennomføre målrettede tiltak mot felles utfordringer hvor grunnleggende rettigheter og like muligheter er truet eller diskrimineres.

Flere av EUs strategier og handlingsplaner har relevans for diskrimineringsgrunnlag hvor også Norge har utfordringer, blant annet [EUs strategi for likestilling mellom kvinner og menn \(2020–2025\)](#), [EUs strategi for likestilling av LHBTIQ-personer \(2020–2025\)](#), [EUs handlingsplan mot rasisme \(2020–2025\)](#), [EUs strategi for styrket gjennomføring av Charteret om grunnleggende rettigheter](#) og [EUs strategi for rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse \(2021–2030\)](#).

EUs direktiver om universell utforming, likelønn og styrking av likestillings- og diskrimineringsombudene i EU er eksempler på regulative tiltak på europeisk nivå som følger av strategiene og handlingsplanene.

EUs strategidokumenter og regjeringsplattformen har mange fellestrekk – både utfordringer og muligheter – når det gjelder å bekjempe diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion, fremme av universell utforming og likestilling for personer med funksjonsnedsettelse, samt målet om et mer likestilt utdannings- og arbeidsmarked.

Informasjonsdeling, erfaringsutveksling om politikk- og regelutvikling og programsamarbeid om grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering vil komme både norske og europeiske partnere til gode. Regjeringen har som ambisjon å føre en aktiv europapolitikk, og KUD vil fortsette å spille en konstruktiv rolle i de av EUs samarbeidsfora for rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering hvor Norge er representert.

Tilgjengelighetsdirektivet (EAA)

Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2019/882 av 17. april 2019 om tilgjengelighetskrav for produkter og tjenester

Tilgjengelighetsdirektivet (European Accessibility Act – EAA) skal skape bedre flyt av varer og tjenester i det indre marked og sikre like rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse og samtidig bidra til bedre tilgjengelighet til visse varer og tjenester i det felleseuropeiske markedet.

Direktivet har dermed både et indre marked-perspektiv og et rettighetsperspektiv. Direktiv (EU)2019/882 om tilgjengelighet av varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelser har som formål å gjøre sentrale produkter og tjenester mer tilgjengelige for forbrukerne og skal bidra til et mer inkluderende samfunn og uavhengighet for personer med nedsatt funksjonsevne. Direktivet er sektorovergripende og omfatter blant annet følgende varer og tjenester: minibanker, datamaskiner, digitalt utstyr, audiovisuelle tjenester, banktjenester og e-handel. Direktivet ble vedtatt 17. april og kunngjort i EU-tidende 7. juni 2019 og er til vurdering i Norge og de øvrige EØS/EFTA-landene. KUD har innhentet to juridiske utredninger og en samfunnsøkonomisk analyse knyttet til gjennomføringen av tilgjengelighetsdirektivet. Departementet har utarbeidet et lovforslag som gjennomfører direktivets krav i norsk rett, som var på høring i 2021. Prosessen har siden vært stilt i bero.

Likelønnsdirektivet

Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2023/970 om styrking av anvendelsen av prinsippet om likelønn mellom kvinner og menn for likt eller likeverdig arbeid gjennom åpenhet om avlønning og håndhevingsmekanismer

Kommisjonen foreslo 4. mars 2021 et direktiv for å styrke anvendelsen av likelønnsprinsippet gjennom åpenhet om avlønning og et sett håndhevingsmekanismer. Kommisjonen ønsker å innføre felles standarder for åpenhet omkring lønn og lønnsfastsettelse slik at arbeidstakerne kan gjøre sin rett til likelønn gjeldende. Kommisjonen ønsker videre å fremme lik praktisering av nøkkelbegreper for likelønn i et felleseuropeisk arbeidsmarked og etablering av håndhevingsmekanismer for å sikre etterlevelse av standardene. Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) har koordineringsansvaret for å følge opp direktivet fra norsk side.

Direktivet ble vedtatt i EU 10. mai 2023, med frist for gjennomføring i medlemslandenes nasjonale lovgivning 7. juni 2026. Direktivet er merket EØS relevant av Kommisjonen og er til vurdering EØS/EFTA landene.

Likestillings- og diskrimineringsombudenes rolle og uavhengighet

[Europaparlaments- og rådsdirektiv \(EU\) 2024/1500](#) av 14. mai 2024 om standarder for likestillingsorganer på området likebehandling av menn og kvinner når det gjelder tilsetting og arbeidsvilkår.

EU Equality Body Directive: Kommisjonens forslag til direktiv for å styrke håndhevingsapparatet for likestilling og ikke-diskriminering (Equality Bodies) i Europa gjennom innføring av felles bindende standarder ble vedtatt 29. mai 2024 og består i realiteten av to parallelle direktiver (EU) 2024/1500 og (EU) 2024/1499. Direktiv (EU) 2024/1500 er merket EØS-relevant av Kommisjonen.

Direktivene er identiske, men har forskjellig rettsgrunnlag og ulike beslutningsprosedyrer i EU-systemet. Litt forenklet kan man si at det første, (EU) 2024/1500, regulerer likestillingen mellom kvinner og menn, mens 2024/1499 gjelder de øvrige diskrimineringsgrunnlagene med vekt på etnisk bakgrunn, funksjonsevne, seksuell orientering og LHBTIQ+.

Direktivene omhandler mandat, struktur, tilgjengelighet, uavhengighet, ressurser, oppgaver og myndighet. Formålet er å styrke det rettslige rammeverk for likestillingsorganene i EU slik at de skal 1) kunne bidra til arbeidet med å forebygge diskriminering og fremme likebehandling og bevisstgjøring av borgerne om deres rettigheter gjennom informasjon og kommunikasjon, samt 2) kunne behandle og undersøke saker som omhandler diskriminering, og bistå personer som er utsatt for diskriminering.

Likestillingsorganenes – ombudenes – mandat, myndighet, ledelse, uavhengighet og ressurstilgang er under press flere steder, og det har oppstått betydelige forskjeller mellom medlemslandene når det gjelder ombudenes funksjon og gjennomslagskraft, også fordi Kommisjonens tidligere anbefalinger om styrking av standarder og retningslinjer for ombudsfunksjonen (2018) har vist seg ikke å være tilstrekkelig til å styrke ombudets rolle, funksjon eller uavhengighet i flere av medlemslandene.

De europeiske ombudene er organisert i et europeisk nettverk, EQUINET, hvis hovedfunksjon er å fremme grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering for enkeltindividet uavhengig av alder, funksjonsevne, kjønn eller kjønnsidentitet, seksuell orientering, etnisk bakgrunn og religion eller tro.

Norge (KUD) deltar i EUs høynivågruppe for ikke-diskriminering, likestilling og mangfold, hvor medvirkning til utarbeidelse av anbefalinger og standarder for likestillingsorganene står sentralt.

[Directive \(EU\) 2024/2841 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 establishing the European Disability Card and the European Parking Card for persons with disabilities](#)

Kommisjonen lanserte 6. september 2023 et forslag til direktiv om etablering av et europeisk kort for personer med nedsatt funksjonsevne og et europeisk parkeringskort for personer med nedsatt funksjonsevne. Europaparlamentet og Rådet kom til politisk enighet om Kommisjonens direktivforslag 8. februar 2024. Europaparlamentet vedtok direktivet formelt 24. april 2024, mens Rådet ga sin formelle tilslutning til direktivet 14. oktober 2024. Direktivet er merket EØS-relevant av Kommisjonen.

Direktivet skal bidra til et mer inkluderende samfunn.

Målet er å gi personer med nedsatt funksjonsevne adgang til tjenester, aktiviteter og fasiliteter under korttidsopphold i andre medlemsland og sikre ensartede og gjensidig anerkjente kort på tvers av medlemslandene i EU. Kommisjonen har i etterkant foreslått å utvide direktivet til også å gjelde tredjelandsborgere.

Kreativt Europa – EUs kultur- og medieprogram

Kreativt Europa er EUs rammeprogram for kulturell og kreativ sektor. Norge deltar i programmet i inneværende periode (2021–2027), noe som gir norske kulturaktører og -institusjoner tilgang til den største europeiske samarbeidsarenaen hvor nærmere 40 land nå deltar. Deltakelsen i dette samarbeidet gir muligheter til finansiering, faglig utvikling, publikumsutvikling og nettverk.

Programmet består av to hoveddeler, **kultur og media**, som skal 1) fremme samarbeid om kulturelt og språklig mangfold og kulturarv, og 2) fremme konkurranseevnen i kulturell og kreativ sektor. Programmets tredje del, **nyhetsmedier**, er tverrsektoriell og skal 3) fremme demokrati, uavhengig presse, mediemangfold og ytringsfrihet. Programmet er viktig for kultursektoren i hele Europa og bidrar til demokrati og sikkerhet, blant annet gjennom støtte til kultur og kulturarv i Ukraina.

Digitalmarkedsdirektivet og nett- og videresendingsdirektivet

I Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM-strategien) ble det varslet en reform av opphavsretten på europeisk nivå. Med forankring i strategien vedtok EU 17. april 2019 to nye direktiver om opphavsrett.

Direktiv (EU) 2019/790 om opphavsrett og nærstående rettigheter i det digitale indre marked (digitalmarkedsdirektivet) har som formål å gjennomføre en ytterligere harmonisering av lovgivningen om opphavsrett og nærstående rettigheter i det indre marked, særlig når det gjelder digital og grensekryssende bruk av beskyttet innhold. Direktiv (EU) 2019/789 om

fastsettelse av regler for utøvelsen av opphavsrett og nærstående rettigheter som får anvendelse på visse nettbaserte overføringer fra kringkastingsforetak og videresending av radio- og fjernsynsprogrammer (nett- og videresendingsdirektivet) har som formål å øke tilgangen til programmer kringkastet fra andre medlemsstater ved å gjøre det lettere å få klarert opphavsrettslig beskyttet innhold i slike programmer. KUD sendte 22. november 2023 ut et høringsnotat med forslag til gjennomføring av direktivene i åndsverkloven mv. på alminnelig høring. Ved EØS-komiteens beslutning nr. 332/2023 og nr. 333/2023 av 8. desember 2023 ble rettsaktene innlemmet i EØS-avtalen. Siden gjennomføringen av EØS-komiteens beslutninger i norsk rett vil kreve lovendringer, er Stortingets samtykke til godkjenning av beslutningene nødvendig i medhold av Grl. § 26 andre ledd. KUD vil i 2025 fortsette arbeidet med å gjennomføre direktivene i norsk rett.

Europeisk rettsakt om mediefrihet

Regulation (EU) 2024/1083 of the European Parliament and of the Council establishing a common framework for media services in the internal market and amending Directive 2010/13/EU (European Media Freedom Act)

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2024/1083 om etablering av et felles rammeverk for medietjenester i det indre marked og om endring av direktiv 2010/13/EU (europeisk rettsakt om mediefrihet).

Formålet med forordningen er blant annet å sikre mediemangfold og medienes uavhengighet og på den måten bidra til at det indre markedet fungerer bedre. Forordningen stiller en rekke krav til medlemsstatene, tilbydere av medietjenester, tilbydere av veldig store internettbaserte plattformer og enkelte andre aktører som operer i mediemarkedet. Forordningen inneholder blant annet bestemmelser som skal beskytte redaksjonell uavhengighet, beskytte journalistiske kilder, blant annet mot bruk av spionprogramvare, sikre allmennkringkasteres redaksjonelle uavhengighet og økt åpenhet om eierskap i medieforetak. Forordningen inneholder også bestemmelser som skal beskytte redaktørstyrte medier mot at store internettplattformer urettmessig fjerner innhold, og at medlemsstatene skal vurdere konsentrasjoner i mediemarkedet som kan ha innvirkning på mediemangfold og redaksjonell uavhengighet. Videre opprettes et nytt organ for samarbeid mellom tilsynsmyndigheter på mediefeltet som blant annet skal bidra med tekniske og praktiske råd knyttet til anvendelse av forordningen. Forordningen er til vurdering i Norge og de øvrige EØS/EFTA-landene.

Forordning om åpenhet og målretting av politisk reklame

Regulation (EU) 2024/900 of the European Parliament and of the Council of 13 March 2024 on the transparency and targeting of political advertising

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2024/900 av 13. mars 2024 om åpenhet og målretting av politisk reklame

Forordningen om åpenhet og målretting av politisk reklame har blant annet som mål å sikre en åpen og opplyst politisk debatt og frie og rettferdige valg, samt å bekjempe desinformasjon og ulovlig innblanding fra tredjeland. Forordningen stiller krav til åpenhet og målretting av reklame i forbindelse med valg, folkeavstemninger og lovgivningsprosesser i EU og medlemsstatene. Forordningen stiller krav til merking av politisk reklame, som blant annet skal vise hvem som har betalt, hvor pengene kommer fra, og hva som er formålet med reklamen. Bakgrunnen for dette er blant annet at det som fremstår som nøytral informasjon, kan være finansiert av et annet land som prøver å påvirke valg. Videre vil bruk av personopplysninger for målretting av politisk reklame på nett kun være tillatt etter uttrykkelig samtykke. Målrettet reklame basert på sensitive persondata (etnisitet, religion, seksuell orientering) samt bruk av personopplysninger om mindreårige vil ikke være tillatt etter forordningen. Forordningen er til vurdering i Norge og de øvrige EØS/EFTA-landene.

Kunnskapsdepartementet (KD)

[Strategien for norsk deltakelse i Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet](#) og [strategien for norsk deltakelse i Horisont Europa og Det europeiske forskningsområdet](#) fastsetter målene for norsk deltakelse i det europeiske kunnskapssamarbeidet for perioden frem til 2027 og presenterer innsatsområder og tiltak som skal bidra til at Norge får godt utbytte av deltakelsen. Kunnskapsdepartementet vil i 2025 videreføre det nære samarbeidet med relevante departementer og virkemiddelaktører om oppfølgingen av strategiene.

Programsamarbeidet

Forsknings- og innovasjonsprogrammet Horisont Europa startet opp i 2021. De første fire årene har norske aktører lyktes svært godt. Norge har høy deltakelse og god økonomisk retur i programmet. For å bidra til god utnyttelse av mulighetene også i siste del av programmet skal det nasjonale støtteapparatet, hvor Forskningsrådet og Innovasjon Norge er hovedaktørene, fortsatt legge til rette for god norsk deltakelse i hele bredden av programmet. Kunnskapsdepartementet skal i samarbeid med øvrige relevante departementer og virkemiddelaktører sikre en koordinert norsk tilnærming til mulighetene i Horisont Europa, inkludert gjennom god deltakelse i programkomitéarbeidet under Horisont Europa. Det er ønskelig at prioriteringer og utlysninger i Horisont Europa er i tråd med norsk politikk og norske prioriteringer og mest mulig relevante for norske aktører, og at rettighetene for deltakere fra EØS/EFTA-landene overholdes.

Norge ønsker høy deltakelse i Erasmus+. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) spiller en sentral rolle når det gjelder å mobilisere til deltakelse i utdanningsdelen

av Erasmus+ i Norge. HK-dir vil særlig fokusere på å få opp aktivitetene i Erasmus+ etter pandemien, styrke dialogen med kommunal og fylkeskommunal sektor og arbeids- og samfunnsliv og nå ut til underrepresenterte grupper/organisasjoner. Norge har så langt gjort det godt også i de flaggskipsinitiativene i Erasmus+ som ikke administreres gjennom HK-dir som nasjonalkontor for programmet, for eksempel europeiske universitetsallianser, sentre for fremragende fag- og yrkesopplæring og lærerakademier. Det er viktig å mobilisere norske søkere til deltakelse, for disse tiltakene legger premissene for europeisk politikikutvikling og er relevante for utviklingen og gjennomføringen av nasjonal politikk.

EUs neste programperiode starter etter planen opp 1. januar 2028. I tredje kvartal 2025 ventes Kommisjonen å legge frem sine forslag til nye programmer, herunder et nytt «konkurranseevnefond» som vil kunne omfatte (deler av) forsknings-, innovasjons- og utdanningssamarbeidet. Norge har gode muligheter til å medvirke i utformingen av de nye programmene før Kommisjonen legger frem sine forslag, og har derfor fremmet norske posisjoner på de kommende utdannings-, forsknings- og innovasjonsprogrammene i 2024 og tidlig i 2025. Kunnskapsdepartementet vil følge den videre utviklingen av de neste programmene tett. Departementet vil, i samråd med øvrige berørte departementer og virkemiddelaktører, vurdere betydningen av forslagene og eventuelle endringer i programstrukturen for norsk deltakelse og ved behov utarbeide ytterligere posisjoner og innspill før programmene vedtas. Interessenter vil bli informert og konsultert i prosessen. Kunnskapsdepartementet vil også starte arbeidet med å forberede eventuell innlemmelse av programmene i EØS-avtalen.

Norge deltar i det europeiske forsknings-, innovasjons- og utdanningssamarbeidet på grunnlag av EØS-avtalen. Avtalen inneholder bestemmelser om betingelsene for EØS/EFTA-landenes deltakelse i programmene og i komiteer og ekspertgrupper. Kunnskapsdepartementet vil i 2025 videreføre arbeidet for å fremme forståelse for og etterlevelse av EØS/EFTA-landenes rettigheter både i de inneværende og de kommende programmene innenfor Kunnskapsdepartementets ansvarsområde.

Det europeiske forskningsområdet

Norge deltar aktivt i arbeidet med å utvikle Det europeiske forskningsområdet (ERA). ERA-arbeidet omfatter en rekke politikkområder og tiltak som berører norske forskningspolitiske prioriteringer i bredden, og mange norske aktører, eksempelvis tiltak knyttet til forskerkarrierer, forskningsinfrastrukturer, åpen forskning og grønn og digital omstilling. Kunnskapsdepartementet vil derfor videreføre innsatsen for å spre kunnskap om aktuelle tiltak og involvere et bredt spekter av aktører i arbeidet med å utvikle og iverksette politikk for ERA.

Kunnskapsdepartementet, relevante sektordepartementer og virkemiddelaktører skal fortsatt delta aktivt i arbeidet opp mot ERA både nasjonalt og i EU med sikte på å medvirke til utvikling og gjennomføring av politikk og tiltak for Det europeiske forskningsområdet og for å dra nytte av erfaring og læring i nasjonal politikkutvikling.

En ny politikkagenda for ERA for perioden 2025–2027 forventes vedtatt i slutten av mai 2025. Den nye politikkagendaen vil omfatte både videreføring av eksisterende tiltak og nye ERA-tiltak. Norge har deltatt aktivt i arbeidet med å utvikle den nye politikkagendaen. Kunnskapsdepartementet vil legge opp til en inkluderende prosess for å sikre god norsk deltakelse i relevante tiltak. Politikkagendaen vil være en blanding av nye tiltak og videreføring av eksisterende tiltak. Nye tiltak vil blant annet kunne omfatte kunstig intelligens og forskningssikkerhet.

ERA-arbeidet har til nå vært basert på frivillighet. I oppdragsbrevet fra Kommissjonens president er imidlertid kommissær for oppstartsbedrifter, forskning og innovasjon, Ekaterina Zaharieva, bedt om å foreslå en rettsakt om ERA («ERA Act»). Formålet med rettsakten vil være å redusere fragmenteringen i europeisk forskning og utnytte potensialet i europeisk forskning og innovasjon bedre ved å forankre det i det indre markedet. Rettsakten vil legges frem i løpet av 2026. Konsultasjoner vil skje i 2025. Kunnskapsdepartementet vil følge og bidra til arbeidet med rettsakten og vurdere konsekvenser for Norge, herunder mulig innlemmelse i EØS-avtalen.

Forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt forskningssamarbeid

Endringer i den geopolitiske situasjonen har ført til økt oppmerksomhet om spørsmål knyttet til ansvarlig internasjonalt forskningssamarbeid og forskningssikkerhet. Norge og EU opplever mange av de samme utfordringene, og nært samarbeid om politikkutvikling og tiltak og dialog med sikte på gjensidig erfaringsutveksling og læring er derfor nyttig. Norge deltar aktivt i EUs arbeid for å fremme verdier og prinsipper for internasjonalt samarbeid, blant annet ved å delta i en multilateral dialog om dette. Med tilslutningen til ministererklæringen om den multilaterale dialogen om prinsipper og verdier for internasjonalt samarbeid i februar 2024 har Norge forpliktet seg til videre deltakelse i dette arbeidet. Kunnskapsdepartementet vil følge opp dette i samråd med berørte aktører.

Forskningssikkerhet står sentralt i EUs strategi for økonomisk sikkerhet fra 2023, som vil påvirke rammene for EUs internasjonale samarbeid innenfor forskning og innovasjon i årene som kommer. Medlemslandene vedtok i mai 2024 en rådsrekommendasjon om forskningssikkerhet som gir retningslinjer for arbeidet med å redusere risikoen for blant annet uønsket overføring av kunnskap, uønsket utenlandsk innblanding og etiske og integritetsmessige overtredelser. EUs tilnærming til forskningssikkerhet ligger nært opp til

den linjen regjeringen har fulgt på dette området i de senere år. Kunnskapsdepartementet vil derfor følge opp det nære samarbeidet med EU om forskningssikkerhet i 2025.

Europeisk grad

Norge deltar i EUs arbeid med å styrke europeiske høyere utdanningsinstitusjoners rolle og samarbeidet mellom institusjonene. Kommisjonen la i mars 2024 frem en høyere utdanningspakke som bestod av en melding om en felles europeisk grad og forslag til rådsrekommendasjoner om henholdsvis kvalitetssikring av høyere utdanning og attraktive akademiske karriereveier som støtter opp under meldingen. Rådet vedtok i november 2024 rådsrekommendasjonen om attraktive og bærekraftige karrierer, mens det er forventet at vedtak om rekommendasjonen om kvalitetssikring og godkjenning vil følge i mai 2025, sammen med en resolusjon om den europeiske graden. Kunnskapsdepartementet vil i 2025 videreføre arbeidet med å vurdere konsekvensene av en europeisk grad for Norge, herunder konsekvenser for norske institusjoner og norsk regelverk, i samråd med berørte aktører. Departementet vil også delta aktivt i den videre diskusjonen på europeisk nivå.

Kompetanseunionen

Kommisjonen la i mars 2025 frem forslag til en europeisk kompetanseunion («Union of Skills») som skal bidra til å styrke europeisk konkurransekraft og beredskap gjennom en tettere kobling mellom politikk for utdanning, opplæring og arbeidsliv. Målet er å sikre en kompetent og tilpasningsdyktig europeisk befolkning, konkurransedyktige europeiske bedrifter og gjensidig annerkjennelse av kompetanse og kvalifikasjoner i Europa. Kompetanseunionen omfatter en rekke flaggskipsinitiativer og forslag til finansieringsmetoder og styringsstruktur og skal blant annet bygge videre på Det europeiske utdanningsområdet og EUs kompetansepolitiske agenda.

Flere flaggskipsinitiativer under Kompetanseunionen lanseres allerede i 2025, inkludert en handlingsplan for grunnleggende ferdigheter, et veikart for digital utdanning og kompetanse, en strategisk plan for STEM-utdanning, en kompetansegarantipilot, en visumstrategi, en pilotordning i Erasmus+ om et europeisk vitnemål for fag- og yrkesopplæringen, samt en pilotordning under Marie Skłodowska-Curie Actions i Horisont Europa for å sikre gode forhold for europeiske forskerkarrierer. Kompetanseunionen inkluderer også en rekke flaggskipsinitiativer som fra 2025 av skal bygge videre på allerede igangsatte prosesser, som individuelle læringskontoer, minikvalifikasjoner og Kompetansepakten. Mange av initiativene vil bli finansiert gjennom Erasmus+, men Kompetanseunionen viser også til behovet for økt offentlig og privat investering i utdanning og opplæring for å nå målene.

Kunnskapsdepartementet vil i 2025 vurdere betydningen av Kompetanseunionen og ved behov utarbeide posisjoner og innspill. Det vil være særlig interessant å følge utviklingen når

det gjelder hvordan styringsstrukturen for Det europeiske utdanningsområdet vil bli knyttet til Kompetanseunionen. Departementet vil involvere andre berørte departementer og virkemiddelaktører der det er relevant, og sikre at Norge bidrar inn i diskusjonene på europeisk nivå.

Læringsmobilitet

Kommisjonen la i november 2023 frem en talent- og mobilitetspakke som følger opp Migrasjons- og asylpakten, og som skal bidra til å realisere Det europeiske utdanningsområdet innen 2025. Som en del av dette la Kommisjonen frem et forslag til en rådsrekommendasjon om «Europe on the move», som har som mål at læringsmobilitet skal være en mulighet for alle gjennom hele utdanningsløpet, og at læringsmobilitet skal være en integrert del av all utdanning og opplæring. EU og Norge deler ambisjonen om at læringsmobilitet på sikt bør være hovedregelen og ikke unntaket i utdanningsløpet. Kunnskapsdepartementet vil i 2025 videreutvikle samarbeidet med EU om å fremme læringsmobilitet og fjerne barrierer mot mobilitet.

Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet)

Visjon for landbruk og mat

Kommisjonen lanserte 19. februar en visjon for landbruk og mat. Visjonen presenterte tiltak innen fire ulike områder: utvikling av en mer attraktiv matproduksjon frem mot 2040, en konkurransedyktig og motstandsdyktig sektor, utvikling av en matvaresektor i pakt med naturen samt verdsetting av mat og utvikling av gode bo- og arbeidsforhold i distriktene. I tillegg løfter visjonen frem betydningen av digitalisering, innovasjon og forskning. Som følge av økende motstand fra landbruksinteresser i flere medlemsland ble «Jord til bord»-strategien, som ble lansert i 2020, ikke gjennomført som først forutsatt. Norsk matforvaltning fortsetter å følge prosessene tett.

Endringer i matinformasjon, merking og kvalitet

Matinformasjonsforordningen, forordning (EU) nr. 1169/2011, er gjennomført i Norge i [matinformasjonsforskriften](#). Forordning (EU) nr. 1169/2011 om matinformasjon til forbrukerne inneholder bestemmelser om merking og markedsføring av matvarer. Etter bestemmelsene i forordningen skal forbrukerne få bedre muligheter til å ta velbegrunnede valg. Det var i «Jord til bord»-strategien foreslått ulike tiltak for å oppdatere regelverket.

Forslaget om å innføre et harmonisert obligatorisk forsidemerke med ernæringsinformasjon, Front of pack/FOP-merking, for å gjøre det enklere for forbrukerne å ta sunnere matvalg er ikke tatt med i Kommisjonens arbeidsprogram for 2025 og vil neppe fremmes nå. Det samme gjelder ernæringsprofiler for å begrense inntaket av mat- og drikkevarer med høyt innhold av salt, tilsatt sukker og mettet fett og flere andre initiativer som skulle fremmes.

Dyrevelferd

Etter planen skulle full revisjon av dyrevelferdsregelverket som en del av EUs matstrategi «Fra fjord og jord til bord» gjennomføres i perioden 2019–2023. Det gjaldt fem direktiver og to forordninger som alle regulerer velferden for produksjonsdyr. Etter planen skulle forslag til nytt regelverk legges frem i slutten av 2023.

Kommisjonen presenterte 7. desember 2023 sitt forslag til nytt regelverk for næringsmessig transport av dyr, COM(2023)770. I tillegg har den foreslått et helt nytt regelverk for næringsmessig hold og avl av hund og katt, COM(2023)769. Dette sistnevnte forslaget til forordning inneholder også regler for registrering og identifisering av hunder og katter samt salg og markedsføring av dyrene. Begge forslagene til nye forordninger er oversendt til Rådet og Parlamentet og blir behandlet og vedtatt av dem. Arbeidet i Rådet og Parlamentet vil kunne strekke seg over perioden 2024–2025. Norge spiller aktivt inn i prosessen og følger med på videre diskusjoner og endringsforslag i Rådet og Parlamentet.

Årsaken til at Kommisjonen ikke la frem forslag til annet revidert og nytt regelverk for hold av produksjonsdyr, skal være at det trengs mer tid til å vurdere hvor lange overgangsperioder det skal foreslås for enkelte av de nye bestemmelsene, og hvilken økonomisk støtte som skal tilbys. Kommisjonen ønsker også å se mer på bruk av indikatorer for å gjøre det mulig å måle i hvilken grad velferden bedres over tid, og om regelverkskravene bidrar til bedre dyrevelferd. Selv om regelverksarbeidet er forsinket, fortsetter den nåværende Kommisjonen med arbeidet. Blant annet er det besluttet å opprette en undergruppe til dyrevelferdsplattformen i 2024 som skal arbeide med indikatorer. I Visjonen for landbruk og mat er et av tiltakene å gjennomgå dyrevelferdsregelverket.

Antimikrobiell resistens (AMR) og nytt regelverk for legemidler til dyr

Norge og EU har et bredt samarbeid i arbeidet mot AMR. I arbeidet mot resistens i en såkalt «én helse»- tilnærming er det etablert flere arbeidsgrupper, blant annet en undergruppe for oppfølging av handlingsplanene til EU- og EØS/EFTA-statene. Departementene og/eller Mattilsynet deltar i disse arbeidsgruppene.

EU vedtok 13. juni 2023 en rådsrekommendasjon om intensivering av tiltakene for å bekjempe antimikrobiell resistens gjennom «én helse»-tilnærmingen.

I Norge ble det høsten 2024 lansert en ny nasjonal én helse-strategi mot antimikrobiell resistens. EUs rådsrekommendasjon fra juni 2023 inngår som et av grunnlagsdokumentene.

EUs nye forordning om legemidler til dyr, forordning (EU) 2019/6, trådte i kraft i EU 28. januar 2022. Forordningen tar spesielt sikte på rasjonell og forsvarlig bruk av antimikrobielle legemidler til dyr som hovedtiltak for å hindre utvikling av resistens. Flere underliggende rettsakter er vedtatt og skal vedtas for å begrense bruken av antimikrobielle legemidler til dyr. Kommisjonen har blant annet satt opp lister over antimikrobielle legemidler som er forbeholdt behandling av mennesker og er forbudt å bruke til dyr. I tillegg er det vedtatt en rettsakt om kriterier for valg av antimikrobielle midler til dyr. Dyrehelsepersonell må i større grad kunne begrunne forskrivningen av antimikrobielle midler. Det er også vedtatt en rettsakt som pålegger landene å rapportere salg og bruk av antimikrobielle midler.

Kommisjonen har vedtatt forordning (EU) 2023/905 som fastsetter vilkår for import av dyr og produkter av animalsk opprinnelse inn til EU. Disse reglene skal sikre at kjøtt og kjøttprodukter importert fra tredjeland ikke kommer fra dyr som har blitt behandlet med antimikrobielle legemidler for å fremme vekst eller produksjon. I tillegg skal reglene sikre at det ikke er benyttet antimikrobielle legemidler som er forbeholdt behandling av visse humane infeksjoner.

Forurensende stoffer i mat

Visse forurensende stoffer i næringsmidler er regulert ved at det er fastsatt grenseverdier i forordning (EU) 2023/915. Grenseverdier for blant annet uorganisk arsen i fisk og annen sjømat, arsen og akrylamid er på trappene. Det er behov for mer forekomstdata på kvikksølv i fisk og flere PFAS-er og furaner i næringsmidler. Her har det derfor kommet kommisjonsrekommendasjoner om overvåking. Slike anbefalinger er viktige å følge for å sikre at også norske forekomstdata er med i grunnlaget for risikovurderingene til EUs mattrygghetsorgan (EFSA) og ved fastsettingen av grenseverdier. Dette er grenseverdier som også vil gjelde for Norge.

Mattilsynet vil videre ha fokus på utviklingen av et harmonisert EU-regelverk for tang og tare i ulike fora som EFSA og Kommisjonen, hvor både mattrygghet og norske interesser må bli ivarettatt. Vi vil arbeide med å påvirke slik at prosessen går raskere, eksempelvis i EUs kontaminantgruppe, hvor diskusjoner om håndtering av høye nivåer av jod og metaller gjennom for eksempel etablering av grenseverdier startet i første halvdel av 2023, men ser ut til å ha stoppet litt opp.

Røykaroma er mye brukt i Norge, blant annet ved produksjon av store varegrupper som pølser og bacon. Med bakgrunn i en EFSA-vurdering som ikke kan utelukke gentoksiske stoffer i røykaromaene, har Kommisjonen foreslått å ikke regodkjenne disse med virkning fra

juli 2024. Norge og flere medlemsstater er kritiske til den raske prosessen i denne saken og har tatt til orde for en mer helhetlig risikovurdering før saken avgjøres. Kommisjonen oppfordres til å gjøre en vurdering av de sannsynlige totale helseeffektene dersom røykaromaene tas ut av næringsmiddelproduksjonen. I mange tilfeller vil røykaroma bli erstattet av naturlig røyking, som er en kjent kilde til toksiske stoffer. En omstilling vil også kreve mye tid og store kostnader for næringsmiddelindustrien, og det er derfor viktig å vurdere de faktiske effektene grundig før en avgjørelse tas.

Revisjon av regelverket for matkontaktmaterialer

Som en del av EUs «Fra fjord og jord til bord»-strategi vil EU revidere regelverket for matkontaktmaterialer (FCM) for å forbedre mattryggheten og folkehelsen (spesielt ved å redusere bruken av farlige kjemikalier), støtte bruken av innovative og bærekraftige emballasjeløsninger som benytter miljøvennlige, gjenbrukbare og resirkulerbare materialer, og bidra til reduksjon av matsvinn. Det er utarbeidet et [veikart for prosessen for å revidere regelverket for matkontaktmaterialer](#).

Matemballasje – en viktig del av den sirkulære økonomien

I de siste årene har det kommet økte miljøkrav til bruk av materialgjenvunnet plast i produkter, også matemballasjeprodukter. Kommisjonen har nylig vedtatt en ny forordning som er bedre tilpasset dagens utvikling på området enn eksisterende regulering, samtidig som den ivaretar mattryggheten. Kommisjonen er nå i gang med arbeidet med å godkjenne de resirkuleringsprosessene som EUs organ for mattrygghet, EFSA, har vurdert.

Sirkulær økonomi – fôr, biprodukter og gjødselvarer

Det er et politisk mål og stor interesse for å produsere fôr- og gjødselvarer basert på sirkulære ressurser, men i noen tilfeller er regelverket til hinder for slik ressursutnyttelse. Dette gjelder for eksempel fiskeslam til bruk som insektfôr eller som råvare til produksjon av gjødselvarer etter EUs nye gjødselvareforordning. Det er mulig å endre regelverk når ny kunnskap gir grunnlag for å vurdere en fare på nytt og risikovurderingen tilsier at risikoen kan håndteres på en annen måte, eventuelt at risikonivået endres. Risikonivået kan ikke settes nasjonalt. Hvis Norge fremskaffer dokumentasjon for trygg bruk, blant annet dokumentasjon knyttet til nytteverdi, smittestoffer og rester av uønskede stoffer, herunder plantevernmidler, legemidler og miljøgifter, vil Mattilsynet kunne ta dette med inn i EUs arbeidsgrupper og foreslå at EU initierer risikovurderinger og gjør regelverksendringer.

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr med mål om at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Som et bidrag til dette arbeidet har regjeringen styrket

Mattilsynet med til sammen 15 millioner kroner over tre år for å arbeide målrettet med et fremtidsrettet regelverk for bærekraftig fôr.

Plantevernmidler

Regelverkene for godkjenning og bærekraftig bruk av plantevernmidler er en del av EØS-avtalen. Kommisjonen la 22. juni 2022 frem forslag til en ny Europaparlaments- og rådsforordning om bærekraftig bruk av plantevernmidler som skulle erstatte direktivet fra 2009. Det ble ikke enighet om forslaget, og det ble trukket av Kommisjonen i mars 2024. Når det gjelder godkjenning av plantevernmidler, arbeides det blant annet med flere initiativer for å redusere risikoen knyttet til plantevernmidler. Vi anser at forslag til endringer og diskusjoner på plantevernmiddeområdet er viktige å følge for å ivareta norske interesser.

Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter

Nytt økologiregelverk som ble gjeldende i EU fra 1. januar 2022, er tatt inn i EØS-avtalen og ble gjennomført i ny forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr, m.m. (økologiforskriften) som ble fastsatt i juni 2022. Regelverket omfatter krav som ivaretar hensynet til forbrukertillit, plantehelse, dyre- og fiskehelse, dyre- og fiskevelferd og miljø.

Det er fortsatt områder som skal videreutvikles og nye områder hvor det skal utarbeides regler. I 2025 blir det blant annet videre diskusjon om reglene for bruk av gjødselprodukter i økologisk produksjon, og det skal utarbeides nytt regelverk for oppdrett av økologiske insekter. Mattilsynet følger aktivt med i regelverksutviklingen i EU og har god dialog med næringen gjennom Regelverksutvalget for økologisk produksjon.

Forslag til regelverk for planter fremstilt ved visse nye genomiske teknikker og deres mat og fôr

Kommisjonen la 5. juli 2023 frem forslag til et helt nytt regelverk for planter fremstilt ved visse nye genomiske teknikker (også kalt NGT-planter eller genredigerte planter) og mat og fôr derav. NGT reguleres i dag som GMO selv om de genetiske endringene som er oppnådd med NGT, også kunne oppstått naturlig eller ved tradisjonelle avlsteknikker. NGT kan brukes til å utvikle nye plantesorter raskere, mer presist og mer effektivt enn tradisjonelle planteforedlingsteknikker. Kommisjonen anser at NGT kan bidra til mer bærekraftige matsystemer, for eksempel ved at det kan utvikles planter som er mer motstandsdyktige mot sykdommer, skadedyr og klimaendringer. NGT kan også bidra til redusert bruk av plantevernmidler og gjødsel og til utvikling av planter med bedre ernæringsmessige egenskaper.

Forslaget til NGT-forordning endrer ikke dagens GMO-regelverk i EU, men er et spesialregelverk (*lex specialis*) for NGT-planter og -produkter. Rådet og parlamentet sine posisjoner er klare, og trilogforhandlingene starter 6. mai.

Ny forordning om planteforneringsmateriale

Den 5. juli 2023 la Kommisjonen frem et forslag til ny forordning om planteforneringsmateriale. Forordningen skal erstatte ti direktiver som regulerer produksjon og omsetning av frø og vegetativt forneringsmateriale bortsett fra av pryddplanter og skoglig forneringsmateriale. Forordningen regulerer bare planteforneringsmateriale av arter som representerer betydelige arealer og verdier, og som er avgjørende for matsikkerhet og fôrproduksjon og handles over landegrensene.

Av de ti direktivene som forordningen skal erstatte, er seks innlemmet i EØS-avtalen. Reguleringen innbefatter et generelt krav om fravær av planteskadegjørere som reduserer varens kvalitet, mens kravene om fravær av spesifiserte planteskadegjørere, såkalte regulerte ikke-karanteneskadegjørere (RNQP), er tatt ut av regelverket om planteforneringsmateriale og vil ikke lenger være en del av grunnlaget for sertifisering. EU viderefører tidligere bestemmelser og krav knyttet til RNQP, men disse blir utelukkende regulert av plantehelseforordningen med tilhørende regelverk.

Forordningen endrer forordning nr. (EU) 2017/625 (kontrollforordningen) til også å omfatte planteforneringsmateriale. Det gjøres samtidig en tilføyelse i kontrollforordningen om at frøanalyser kan utføres av laboratorier som er akkreditert av International Seed Testing Association (ISTA).

EU anser iverksettelse av den nye forordningen som avgjørende for å oppnå bærekraftige matsystemer. Med nytt regelverk tilpasses bestemmelsene til utviklingen innen planteforedling med nye genomteknikker (NGT), innen jord- og hagebruk, internasjonale standarder, miljø, klimautfordringer, biologisk mangfold og forbrukernes forventninger til bærekraft og kvalitet. Forordningsforslaget forutsetter at også NGT-forordningen blir vedtatt og gjennomført.

Forordningen trer i kraft tre år etter at den er vedtatt. Kommisjonen delegeres myndighet til å vedta delegerte rettsakter om en rekke forhold knyttet til produksjon og omsetning av planteforneringsmateriale.

Maksimumsgrenser for vitaminer og mineraler

Kommisjonen har gjenopptatt arbeidet med å fastsette felles maksimumsgrenser for vitaminer og mineraler i kosttilskudd og andre næringsmidler. Kosttilskuddsdirektivet (direktiv 2002/46/EF) og forordningen om tilsetning av vitaminer, mineraler og visse andre

stoffer i næringsmidler (forordning (EF) nr. 1925/2006) setter rammene for arbeidet. Maksimumsgrensene skal sikre et trygt samlet inntak av vitaminer og mineraler fra kosttilskudd og andre kilder i kostholdet. Norge har i påvente av felles grenseverdier fastsatt flere særnorske maksimumsgrenser.

Hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse

Det gjøres stadig tilpasninger i hygieneregelverket i tråd med kunnskapsutviklingen og for å gjøre regelverket mer fleksibelt der dette er mulig uten å svekke kravet om å produsere trygg mat. Animaliehygieneforskriften kapittel IX ble i desember 2023 forlenget ut 2025. Forlengelsen var begrunnet i Kommisjonens pågående arbeid med regelverket om parasitter i oppdrettslaks og regnbueørret.

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Ren industriplan (Clean Industrial Deal)

Europakommisjonen la 26. februar 2025 frem en Ren industriplan (Clean Industrial Deal). Den følger opp EUs Grønne Giv (Green Deal) fra 2019, og tar utgangspunkt i EUs høye klimaambisjoner om en avkarbonisert økonomi innen 2050. Tiltakene i planen skal legge til rette for å styrke konkurransekraften i europeisk industri, utvikle Europas markedsposisjon innenfor nye grønne teknologier, og utvikle markeder med etterspørsel etter produkter som er produsert med lave utslipp, såkalte «lead markets».

I Ren industriplan identifiserer Europakommisjonen seks områder som innsatsen skal rettes mot: Rimelig energi; markeder for avkarboniserte produkter; finansiering; sirkulærøkonomi og tilgang til råvarer; globale markeder/internasjonale partnerskap; og kompetanse.

Regjeringens nylig fremlagte Stortingsmelding om industri har også seks hovedprioriteringer, som til dels overlapper med områdene i Ren industriplan. Regjeringen ser det samme utfordringsbildet for norsk industri som Europakommisjonen tegner opp for europeisk industri.

Tiltakene som er lagt frem i Ren industriplan har ulike tidsplaner og ulik grad av konkretisering. Europakommisjonen la fram en Handlingsplan for rimelig energi - Action Plan for Affordable Energy - samtidig med Ren Industriplan, og det er varslet flere nye rettsakter på de aktuelle områdene, herunder Industrial Decarbonisation Accelerator Act (Q4 2025) og Circular Economy Act (Q4 2026), i tillegg til en gjennomgang av CBAM, og en ny Industrial Decarbonisation Bank.

Regjeringen følger Eus arbeid på området tett for å kunne fremme norske posisjoner i rett tid. NFD er hovedansvarlig departement for arbeidet med Ren industriplan, i tett samarbeid med KLD, ED og UD, som alle er berørte.

Net-zero Industry Act - EUs forordning for produksjon av nullutslippsteknologi

Net-Zero Industry Act ('NZIA') er en del av EUs grønne industriplan fra 2023, i likhet med forordningen for kritiske råvarer, Critical Raw Materials Act (CRMA).)

Formålet med NZIA er å legge til rette for økt produksjon i EU av nullutslippsteknologier, definert som teknologivarer og komponenter som er nødvendige for produksjon, frakt og bruk av fornybar energiproduksjon (som solceller, battericeller, brenselceller for hydrogen, varmepumper og ladestruktur) og for fangst, transport, lagring og bruk av CO2 (i alt 19 hovedteknologier). Nye felles EU-regler for offentlige tillatelsesprosesser ifm. prosjektetableringer, krav om bærekraft og robusthet i offentlige anskaffelser, og kompetansebygging skal bidra til å styrke EUs konkurransekraft og forsyningskjeder på området, samt å etablere et marked for CO2-lagring i EU.

NZIA trådte i kraft i EU i juni 2024, og er under vurdering i Norge og øvrige EØS EFTA-land mht. EØS-relevans og eventuell innlemmelse i EØS-avtalen. Regjeringen er i hovedsak positive til ambisjonene og innholdet i Net-Zero Industry Act, selv om noen av elementene oppleves som utfordrende.

EUs forordning om kritiske råvarer, CRMA

I dagens globale økonomi er kritiske råvarer og deres verdikjeder avgjørende for nasjonal sikkerhet, økonomisk stabilitet og utvikling. Råvarene brukes i en rekke produkter, fra de som øker matsikkerheten til de som bidrar til samfunnets overgang fra fossile energikilder, som batterier og solceller, samt i avanserte teknologier og forsvarsutstyr. Økende geopolitiske spenninger har bidratt til betydelig usikkerhet knyttet til tilgang på disse kritiske ressursene. EU har definert 34 ulike råvarer som kritisk viktige, hvorav 17 er definert som strategisk viktige på grunn av deres avgjørende rolle i nasjonal sikkerhet og økonomisk utvikling. Kina dominerer produksjonen av mange kritiske råvarer, som for eksempel kobolt, grafitt og sjeldne jordarter, noe som gir landet en betydelig innflytelse over globale forsyningskjeder. Dette har ført til bekymringer i EU om deres avhengighet av importerte kritiske råvarer fra Kina.

EUs forordning for kritiske råvarer, Critical Raw Materials Act (CRMA), trådte i kraft i EU i mai 2024. Forordningen gir et rammeverk for å sikre EU en diversifisert og bærekraftig forsyning av kritiske råvarer, gjennom økt utvinning, foredling og resirkulering av slike råvarer i EU. Et

av tiltakene er å etablere en ordning med strategiske prosjekter, som skal få særlig oppfølging ifm. søknadsprosesser og finansiell rådgivning.

Norge produserer og eksporterer kritiske råvarer til EU og det globale markedet, inkludert prosesserte materialer som aluminium, silisium, grafitt og nikkel. I tillegg har vi store forekomster av sjeldne jordartmetaller, blant annet ved Fensfeltet, som kan utvikles.

Regjeringen vedtok i mars 2025 den norske posisjonen til CRMA-forordningen, om at den i det vesentligste anses å være EØS-relevant og i tråd med norske interesser. Det arbeides derfor videre med de øvrige EØS/EFTA-landene og EFTA-sekretariatet om å innlemme CRMA i EØS-avtalen.

Videre følger det av regjeringens mineralstrategi at Norge gjennom internasjonale partnerskap skal styrke rammevilkårene og øke robustheten for norsk mineralutvinning, norsk mineralbearbeidende industri og verdikjedene på dette området. Norge inngikk derfor et industripartnerskap med EU våren 2024 som har et særlig fokus på kritiske råvarer. Norge deltar også i Mineral Security Partnership (MSP), og har nominert det norske prosjektet Rare Earth Norway AS (REN) sitt prosjekt i Fensfeltet.

IPCEI

«Viktige prosjekter av felles europeisk interesse», såkalte IPCEI (Important Projects of Common European Interest) er et alternativt statsstøtterettslig grunnlag som gir landene i EU/EØS mulighet til å støtte større prosjekter enn det som vanligvis er tillatt. Dette er et virkemiddel som de senere år har vært benyttet aktivt av EU i byggingen av nye grønne og digitale verdikjeder som anses som strategisk viktige for Europa, og de konkrete IPCEI-partnerskapene er typisk organisert rundt én eller flere konkrete verdikjeder på et felt. Støtte kan både gis til FoU-fasen og til før-industriell oppskalering (First Industrial Deployment – FID). Målgruppen er bedrifter som har teknologiutviklingsprosjekter av et ambisjonsnivå og omfang som går utover det som vanligvis kan håndteres gjennom ordinære nasjonale virkemidler. Prosjektene må inngå i et forpliktende tverrnasjonalt europeisk samarbeid med deltakelse fra minst fire land (typisk 10–15). Det finnes tre tilknytningsformer: direkte

partner¹, assosiert partner² og indirekte partner³. Norge deltar per i dag med tre direkte partnere innen IPCEI på hydrogen (KLD/Enova), fire assosierte partnere innen IPCEI på batterier (NFD/IN) og to indirekte partnere innen IPCEI på mikroelektronikk (NFD/IN). Opprettelse av nye IPCEI-initiativ forankres i Joint European Forum for IPCEIs som ledes av Kommisjonen, og hvor Norge deltar med observatørstatus. For 2025 vil Norge måtte vurdere norsk deltakelse i fire nye IPCEI-initiativer innenfor henholdsvis sirkulære avanserte materialer, kunstig intelligens, «edge computing» og avansert halvlederteknologi.

Forordningen om tredjelandssubsidier (FSR)

EU vedtok 14. desember 2022 forordning (EU) 2022/2560 om kontroll med konkurransevidende subsidier fra tredjeland. FSR er hjemlet i både art. 114 og 207 TEUV (hhv. indre marked og handelspolitikk) og inngår i de nye «hybride» EU-rettsaktene som regulerer forhold både innenfor og utenfor EØS-avtalen. Den er en del av EUs strategi for europeisk økonomisk sikkerhet (EESS). Mens det har vært streng kontroll med konkurransevidende støtte fra offentlige myndigheter i EU/EØS, har det ikke vært hjemmel til å gripe inn mot slike subsidier fra myndigheter i tredjeland. Formålet med FSR er å ivareta det indre markeds virkemåte samt europeisk konkurranseevne og geopolitiske interesser.

FSR er i utgangspunktet ikke merket EØS-relevant. EFTA-landene vurderer spørsmålet om relevans og akseptabilitet. FSR må vurderes både isolert og i sammenheng med virkningene av andre relevante hybride EU-regelverk.

FSR gjør ikke unntak for offentlig støtte fra EØS/EFTA-landene. Dersom den ikke inntas i EØS-avtalen, er Norge i utgangspunktet et tredjeland, også med hensyn til støtte fra norske myndigheter som er lovlig i henhold til EØS-avtalen. EFTA-landene mener at dette ikke er i samsvar med partenes rettigheter og forpliktelser etter EØS-avtalen, og er i dialog med Kommisjonen. I første omgang fokuserer EFTA-landene på å sikre foretakenes rettigheter og interesser med hensyn til EØS-kompatibel støtte.

¹ Selektres av nasjonale myndigheter, som også forplikter seg til støtte «up front» basert på de spesifikke IPCEI-reglene, som blant annet innebærer notifikasjon av hvert enkelt prosjekt.

² Selektres og støttes av nasjonale myndigheter «up front», men støtten er *ikke* basert på IPCEI-reglene (typisk GBER, TCTF), som kan innebære at man ikke trenger å notifisere hvert prosjekt.

³ Verken selekteres eller støttes «up front» av nasjonale myndigheter, og deltakelse er basert på samarbeid med minst en direkte partner (indirekte deltakelse gir ikke rett til å delta i styringsorganet for IPCEI-initiativet). Evt. offentlig støtte må omsøkes gjennom de ordinære virkemidlene.

Grønn Alliance (GA) og industripartnerskap

Grønn Alliance (GA), som ble signert av Kommisjonens president Ursula von der Leyen og statsminister Jonas Gahr Støre i april 2023, har som mål å sikre et forsterket klima-, energi- og industrisamarbeid mellom Norge og EU. GA danner en politisk overbygning for mer detaljerte samarbeidsavtaler innenfor ulike sektorer og temaer. Et eksempel på dette er industripartnerskapet som ble signert i mars 2024 med fokus på verdikjeder for landbaserte råvarer og batterier.

I tillegg til industripartnerskapet med EU har Norge per januar 2024 også inngått industripartnerskap med Tyskland, Sverige, Danmark, Frankrike og Japan og er i prosess med å inngå partnerskap med USA og UK. Industripartnerskapene er ikke-bindende politiske avtaler som skal videreutvikle, systematisere og ramme inn samarbeidet med sentrale partnere for å legge til rette for grønn omstilling og verdikjedeutvikling, samt styrke norsk eksport. Industripartnerskap med EU og med EUs medlemsland vil kunne bidra til å styrke Norges muligheter til å påvirke EU-prosesser som har relevans for norsk verdiskaping og norsk næringsliv. Partnerskapene er basert på en politisk tekst (intensjonsavtale, felleserklæring osv.) som peker på områder av felles interesse og partnernes politiske ambisjoner og intensjoner.

Forskning/Horisont Europa

Norge vil fra 2024 finansiere en ny stilling under ordningen med utsendte nasjonale eksperter. Den nye stillingen blir plassert under DG Research and Innovation, enhet for Clean Transport Transitions. Stillingen administreres av Norges forskningsråd og er særlig knyttet til enhetens arbeid med den maritime delen av klynge 5 i Horisont Europa-arbeidsprogrammet og Zero Emission Waterborne Transport (ZEWT)-partnerskapet. Den nasjonale eksperten skal i tillegg bidra til synergier med EUs øvrige forsknings- og innovasjonsprogrammer og samarbeid med relevante generaldirektorater.

EU Ocean Pact

Norge har bidratt inn mot arbeidet med EUs Ocean Pact som skal legges frem før sommeren 2025. NFD har koordinert skriftlige innspill i ekspertgrupper, og innretningen er diskutert på politisk nivå med EU. Norge ønsker å bidra til at satsingen på sunne og produktive hav videreføres for EU i perioden 2028–2034, blant annet innenfor rammeprogrammet for forskning og innovasjon, infrastrukturer for havobservasjon og satsing på grønn skipsfart. Det er ventet at Ocean Pact blir et kortfattet dokument, og at det vil følge med en strategi for forskning og innovasjon.

Grønn skipsfart

Regjeringen har i Hurdalsplattformen lansert en ambisiøs politikk for grønn skipsfart, og norske aktører er ledende på området. EU er en sentral pådriver, et viktig marked og en viktig samarbeidspartner for Norge innen utvikling og implementering av maritime lav- og nullutslippsløsninger. Gjennom EUs forskningsprogram kan norske aktører samarbeide og utvikle kunnskap om grønn skipsfart på en større arena. Norge har hentet klart mest av alle land fra maritime utlysninger i Horisont Europa-programmet til nå, 17,6 prosent av totale tilgjengelige maritime midler. Prosjektene Norge deltar i, og ofte koordinerer, dekker blant annet konvertering av fossildrevne skip til miljøvennlig fremdrift, innovativ seilteknologi for lasteskip, effektivisering av prosesser for skipsbygging gjennom digitale verktøy, sertifisering av amoniakksikkerhet samt modulære containerbaserte hydrogendrivverk. Mange av prosjektene stammer fra industripartnerskapet Zero Emission Waterborne Transport, hvor norske aktører sammen med Forskningsrådet er svært aktive. Dette bidrar til å øke sjansene for norsk suksess i utlysningene.

For å øke fokuset på grønn skipsfart er temaer også spilt inn til Norges prioriteringer i Grønn allianse med EU. Det foreslås å innlede samarbeid med EU for å realisere flere grønne korridorer for utslippsfri skipstransport i og til/fra EU/EØS. Her vises det til det nordiske samarbeidet om etablering av grønne korridorer for skipsfarten og erfaringene fra Clydebank og TEN-T-samarbeidet.

Videre foreslås det å innlede tettere dialog om hvordan vi bedre kan løse utfordringene knyttet til grønn omstilling av skipsfarten, herunder utfordringer knyttet til teknologiutvikling, sikkerhet og kompetanse.

Matvaresikkerhet

Norge deltar gjennom Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet i EUs arbeid med The European Food Security Crisis Preparedness and Response Mechanism (EFSCM), som vurderer tiltak for å forbedre samarbeidet mellom offentlig og privat sektor og evaluerer risikoer når kriser oppstår. Gjennom dette arbeidet har vi blant annet bidratt til opprettelsen og utformingen av EUs Food supply and security dashboard. Vi har nylig presentert lovgrunnlag og praktisk organisering av den norske matvareberedskapen for ekspertgruppen for EFSCM, og vil i år også delta i diskusjoner knyttet til beredskapslagring og i stresstesting av forsyningskjeden for matvarer.

Secure Connectivity

Regjeringen besluttet i 2023 å jobbe for norsk deltakelse i EUs nye program for sikker og motstandsdyktig global satellittkommunikasjon, Secure Connectivity. Norsk deltakelse vil ha betydning for norsk samfunnssikkerhet og beredskap, samhandlingen med allierte og

utviklingen av norsk romindustri. Det er nedsatt en arbeidsgruppe bestående av NFD, UD, FD og JD, og det pågår uformelle samtaler med EU. Det er ønskelig med en avtale i løpet av 2024. Norges mål er å oppnå full tilgang på lik linje med EUs medlemsstater.

Direktiv om europeiske foreninger

Kommisjonen la 5. september 2023 frem forslag til direktiv om europeiske foreninger. Det foreslås innført en ny sammenslutningsform i EØS, europeisk forening, med felles regler for etablering, registrering og medlemskap. Reglene skal gjøre det enklere å drive ideell virksomhet over landegrensene i EØS. En europeisk forening skal være ideell. Det vil si at økonomisk fortjeneste skal brukes til å fremme foreningens formål og ikke skal deles ut til foreningens medlemmer, jf. artikkel 2 bokstav d).

Foreninger spiller en sentral rolle i organisasjonslivet, særlig på det frivillige området. Formålet med direktivet er å innføre klarere regler for foreninger som driver virksomhet i flere EØS-stater. Slike foreninger må i dag ofte etablere egne sammenslutninger i alle EØS-statene hvor de driver sin virksomhet, med de utgiftene det innebærer. Foreninger som organisasjonsform er ikke lovregulert i Norge. Gjennomføring av direktivet i norsk rett vil kreve lovendringer. Registrene som føres av Brønnøysundregistrene, vil måtte tilpasses en ny sammenslutningsform. Ut over slike tekniske tilpasninger vil de økonomiske konsekvensene hovedsakelig være knyttet til hvor mange sammenslutninger som velger å organisere seg som europeiske foreninger.

EUs arbeid med det indre markedets robusthet

Europakommisjonen la i 2022 frem forslag om et europeisk kriseinstrument (Single Market Emergency Instrument – SMEI). Det er utarbeidet en felles EØS EFTA kommentar om Kommisjonens forslag, se EEA EFTA Comment Single Market Emergency Instrument. Forslaget ble senere omdøpt til IMERA (Internal Market Emergency and Resilience Act). IMERA ble endelig vedtatt i november 2024, og vil – i EU – få anvendelse fra 29. mai 2026.

IMERA er en omfattende lovgivningspakke, bestående av en hovedforordning samt to såkalte «omnibus-rettsakter», en endringsforordning og et endringsdirektiv. IMERA skal sikre at det indre markedet fungerer og responderer raskt i nødsituasjoner og kriser. Forordningen bygger på erfaringer fra COVID-19 pandemien. Med IMERA skal det etableres kontinuerlig overvåking av mulige kommende kriser. IMERA skal gjøre EU bedre rustet til å forutse, forberede seg på og respondere på virkningen av fremtidige kriser. Når en trussel oppstår aktiveres enten en beredskaps- eller krisemodus, og det etableres en styringsstruktur hvor medlemslandene kan koordinere sin respons. I særskilte tilfeller («as a last resort») gir IMERA anledning til å iverksette visse krisetiltak. Det inkluderer blant annet målrettet informasjonsinnhenting fra økonomiske aktører og prioriterte ordre på kriserelevante varer.

Formålet med hovedforordningen er å sikre og tilrettelegge for fritt varebytte og fri bevegelighet for tjenester og personer, sikre tilgjengeligheten av varer og tjenester av kritisk betydning og kriserelevante varer og tjenester i det indre marked og hindre at det skapes hindringer for et velfungerende indre marked. NFD arbeider med å følge opp IMERA.

Direktiv om strukturer med aksjer med høyere stemmevekt

Som del av arbeidet med etablering av en kapitalmarkedsunion, har EU vedtatt direktiv (EU) 2024/2810. Direktivet inneholder regler om at visse selskaper skal kunne utstede aksjer med høyere stemmevekt enn andre aksjer i selskapet. Formålet er at gründere i oppstartsbedrifter skal kunne hente kapital i markedet uten å miste kontrollerende innflytelse i selskapet. Det skal gjelde regler som beskytter minoritetsaksjeeiere, jf. direktivet artikkel 5. Direktivet stiller også krav til informasjon som skal offentliggjøres i forbindelse med at selskapets aksjer tas opp til handel. Norsk rett åpner for aksjer med høyere stemmevekt, jf. aksjelovene §§ 4-1 første ledd.

Handel med sjømat mellom Norge og EU

Dagens avtaleverk for handel med sjømat mellom Norge og EU innebærer at EU har etablert en rekke bilaterale tollfrie importkvoter for norsk sjømat. Flere av importkvotene inngår i en avtale knyttet til EØS-midlene. Parallelt med enigheten om nye EØS-midler for perioden 2021–2028 kom Norge og EU til enighet om 12 tidsavgrensede kvoter for sjømat, som ble åpnet 1. januar 2025. Avtalene om henholdsvis EØS-midler og markedsadgang for fisk skal godkjennes i Norge på vanlig måte.

Fiskeriforhandlinger med EU

Norge og EU møtes årlig i både bilaterale og trilaterale forhandlinger, blant annet om fastsettelse av totalkvoter for fellesbestander i Nordsjøen og Skagerrak, kvotebytte, fastsettelse av andre forvaltningstiltak og samarbeid om forskning og kontroll. I store trekk går dette samarbeidet bra. EU har stor nytte av fiskeriavtalene med Norge, og avtalene inneholder også enkelte viktige elementer for norske fiskere. Men Norge og EU har de siste årene etter brexit også opplevd mer friksjon i det bilaterale samarbeidet enn tidligere. Enkelte spørsmål, særlig knyttet til EUs adgang til å fiske i norske farvann er fremdeles er problematiske og ikke avklart. Norge og EU har også forskjellige interesser når det gjelder fordeling mellom kyststatene av de store og verdifulle pelagiske bestandene. Blant annet er fordeling av makrell en kilde til uenighet. Norge har greid å komme til enighet med andre kyststaer om dette spørsmålet, men foreløpig ikke med EU. I trilaterale forhandlinger er også Storbritannia part. En viktig del av det trilaterale arbeidet dreier seg for tiden om å komme til enighet om nye forvaltningsløsninger for nordsjøild og nordsjøtorsk. Dette samarbeidet foregår foreløpig uten store politiske utfordringer.

Den politiske forståelsen om fiske i nordlige farvann

Gjennom brevveksling 8. og 11. november 2024 kom Norge og EU til enighet om tiltak for å sikre bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene i nordlige farvann. Den nye enigheten bygger videre på den politiske forståelsen fra 28. april 2022, hvor Norge sa seg villig til å tilstå EU en høyere kvote på torsk i fiskevernsonen ved Svalbard mot at EU skulle implementere visse tekniske tiltak for bærekraftig fiske i internasjonalt farvann.

I tråd med brevvekslingen (gjerne kalt «enigheten») vil Norge tildele EU en kvote på 2,8274 prosent av referansekvoten på torsk i fiskevernsonen rundt Svalbard. EU vil på sin side sikre at EU-fartøy holdes innenfor den kvoten Norge fastsetter. Videre skal EU støtte fastsettelsen av en uerkvote til fiske i internasjonalt farvann i Norskehavet, i tråd med kyststatenes anbefaling. Enigheten tydeliggjør og sikrer anerkjennelse av Norges rett, i tråd med havretten, til å fastsette kvoter og regulere og forvalte fiskeriressursene i havområder underlagt norsk suverenitet, inkludert i fiskevernsonen ved Svalbard.

Norge og EU kom ikke til enighet om forbud mot bruk av oppsamlingspose i Smutthullet, som er uønsket fra et forvaltningsperspektiv. Norge vil derfor fortsette å oppfordre EU til å oppheve reservasjonen mot dette i NEAFC.

EU har gjentatte ganger tatt opp behovet for hyppig og jevn dialog, og høynivådialog om fiskerisaker bør videreføres. Selv om dialog og tettere kontakt på minister-kommissærnivå kan være et positivt tiltak for å bidra til et bedre forhold i bilaterale anliggender, har vi fra norsk side konsekvent henvist til at fiskerispørsmål bør håndteres i etablerte spor og plattformer, og at spørsmål som gjelder pågående fiskeriforhandlinger, bør drøftes mellom delegasjonsledere.

Samferdselsdepartementet (SD)

Regler om flysikkerhet for helikoptervirksomhet knyttet til kontinentalsokkelen (HOFO)

Saken har på nytt blitt aktuell fordi EU-siden forventer at HOFO-forordningen (forordning (EU) 2016/1199) tas inn i EØS-avtalen uten det norske forbeholdet om at den faller utenfor avtalens geografiske virkeområde (art. 127) og derfor ikke gjelder for helikopteroperasjoner til og fra norsk kontinentalsokkel.

Det er en pågående dialog i saken, herunder om tilpasninger som gir Norge mulighet til å opprettholde sine nasjonale tilleggskrav begrunnet med at de er nødvendige for helikoptersikkerheten. Det antas å være krevende å få EU-siden med på at Norge skal opprettholde sitt krav om norsk Air Operator Certificate (AOC), da dette bryter med grunnprinsippet om gjensidig anerkjennelse av nasjonale tillatelser basert på

felleseuropeiske krav (i forordningen). Samtidig oppfattes kravet om norsk AOC, og Luftfartstilsynets rolle som tilsynsmyndighet for denne, som helt sentralt også for den nasjonale helikopterberedskapen, og dermed for driftssikkerheten i petroleumssektoren.

Saken er politisk krevende, og dialogen med EU-siden fortsetter.

Revisjon av TEN-T-retningslinjene

Det europeiske transportnettverket TEN-T omfatter alle transportformer og er ryggraden i det europeiske transportsystemet. Retningslinjene for TEN-T regulerer definisjoner og utstrekning av TEN-T og setter krav til standarder på infrastrukturen og når disse skal være gjennomført. Retningslinjene er koplet sammen med en rekke andre EU-regelverk som skal gjøres gjeldende innen virkeområdet for TEN-T.

Norge er tjent med gode forbindelser til og fra utlandet, og målene for TEN-T er sammenfallende med NTP. De reviderte retningslinjene, som skjerper målene og forsterker tiltakene for å få ned klimagassutslippene fra transportsektoren, speiler ambisjonene i EUs grønne giv og Mobilitetsstrategien. Det er i Norges interesse at TEN-T utvikles for å bli mer effektivt og miljøvennlig, for vi er brukere av transportnettverket i våre naboland og i EU-land ellers. Norge har sammen med Sverige lykket med å få utvidet ScanMed-korridoren til å omfatte strekningen Oslo–Stockholm og Narvik–Riksgrensen. Norge er ikke med i CEF2, EUs finansielle mekanisme for finansiering av TEN-T-prosjekter. Vi mener det er mest formålstjenlig med planlegging gjennom NTP og finansiering gjennom de årlige budsjettprosessene.

Retningslinjene ble vedtatt i EU sommeren 2024 og er til vurdering i EØS/EFTA-landene. SD er i dialog med Kommisjonen om mulige justeringer i de norske TEN-T-kartene.

Eurovignettdirektivet

Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2022/362 om et felleseuropeisk bompengesystem reviderer tidligere direktiv 1999/62/EF med endringer (eurovignettdirektivet). Eurovignettdirektivet er tatt inn i EØS-avtalen og gjennomført nasjonalt i forskriften om innkreving av bompenger fra tunge godskjøretøy med tillatt totalvekt over 3 500 kg. Eurovignett samordner europeiske veiavgifter og sikrer at disse ikke overstiger kostnadene for veibruken, blant annet for å sikre like konkurransevilkår. Hovedformålet med revidert direktiv er å styrke «forurenser betaler»- og «bruker betaler»-prinsippet. Revidert direktiv utvider også virkeområdet fra tunge godskjøretøy til også lette kjøretøy.

Revidert direktiv 2022/362 ble vedtatt i EU 24. februar 2022. Direktivet er til vurdering i EØS/EFTA-landene. Målsetningen er så snart som mulig å etablere et felles syn på direktivet, slik at forhandlinger med Kommisjonen om utkast til EØS-komitebeslutning kan starte. Det

er særlig viktig å enes om hvorvidt direktivet inneholder bestemmelser som faller utenfor EØS-avtalens virkeområde.

ReFuelEU Aviation

Forordningen om ReFuelEU Aviation ble vedtatt i EU 9. oktober 2023. Formålet med regelverket er å stimulere til økt bruk av alternativt flydrivstoff, samtidig som man sikrer like konkurransevilkår i luftfarten i Europa. Kjernen i regelverket er et felleseuropeisk harmonisert krav om 2 % innblanding av alternativt flydrivstoff som trer i kraft 1. januar 2025. Drivstoffomsetterne skal sikre at alt flydrivstoff som er tilgjengelig på lufthavnene omfattet av regelverket, inneholder denne minimumsandelen. Kravet økes trinnvis hvert femte år i henhold til en opptrappingsplan, og når 70 % i 2050. Fra 2030 innføres også et delkrav til syntetisk drivstoff, som tilsvarende trappes opp hvert femte år. Regelverket er komplekst og antas å ville bli både krevende å implementere og ressurskrevende å håndheve. Foruten drivstoffomsetterne pålegges også flyselskaper og lufthavner plikter i regelverket.

Overordnet norsk posisjon er at Norge støtter felleseuropeisk krav om bruk av alternativt flydrivstoff. EØS-prosessen pågår. RefuelEU Aviation har koblinger til det reviderte fornybardirektivet, og innlemmelse i EØS-avtalen av det reviderte fornybardirektivet er nødvendig for innlemmelse av ReFuelEU.

KLD og SD deler ansvaret for saken. Miljødirektoratet er gitt observatørstatus i en europeisk gruppe som forbereder implementering av regelverket.

Ny AFI-forordning og strengere CO₂-utslippsstandards for kjøretøy

Ny forordning om infrastruktur for alternative drivstoff (AFIR) trådte i kraft i EU 12. oktober 2023. Forordningen er til vurdering i EØS/EFTA-landene. Norge ligger godt an i europeisk sammenheng til å oppfylle forordningens krav når det gjelder ladeinfrastruktur for lette kjøretøy. For tunge kjøretøy må det etableres nye ladepunkter. For å oppfylle kravet til fyllestasjoner for hydrogen innen de gitte tidsfristene må det foretas nye etableringer. SD deltar i et EU-forum (STF) hvor oppfølgingen av AFIR diskuteres, herunder nye avledede rettsakter.

Skjerpede krav til standarder for utslipp av CO₂ fra tyngre kjøretøy og busser er vedtatt i EU og ligger an til å bli snarlig innlemmet i EØS-avtalen. EU har gjennom de siste to årene vedtatt nye og skjerpede utslippskrav til alle kjøretøykategorier og med AFIR dermed lagt til rette for å redusere utslippene av klimagasser fra hele transportsektoren.

